

Referanser: KM 06/18, KR 41/20, KR 62/20, KR 56/20, KR 12/21

Arkivsak: 20/03234-60

Saksdokumenter:

KM 10.1/21 Høringsoppsummering - kirkevalg - overordnede problemstillinger

Overordnede problemstillinger ved endring av kirkevalgreglene m.m.

Sammendrag

På bakgrunn av evalueringen av og erfaringer fra kirkevalget i 2019, foreslås det noen endringer i ordning for kirkevalg. Kirkemøtet må i 2021 avgjøre noen overordnede problemstillinger som gir føringer for arbeid med nødvendige endringer i kirkevalgreglene. Konkrete regelendringer vil legges frem på Kirkemøtet i 2022 for å få virkning ved kirkevalget i 2023. Temaene i denne saken har vært på en bred høring.

Modell for listevalg ved valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet

Kirkerådet foreslo i høringen en modell med utgangspunkt i selvstendige lister, og med nominasjonskomité kun der selvstendige lister ikke foreligger (modell B). Denne fikk liten støtte i høringen. Kirkerådet foreslår derfor en justert modell med utgangspunkt i selvstendige lister, men med en mekanisme for hva som skjer hvis det bare blir levert en liste (heretter kalt modell C).

Mulighet for å supplere lister og kandidater ved valg til menighetsråd

Kirkerådet foreslår at det skal bli mulig å supplere kandidater uansett hvor mange kandidater det er på Nominasjonskomiteens liste. Det skal fortsatt være mulig å stille selvstendige lister ved menighetsrådsvalg.

Kommunikasjon om lister og kandidater

Kirkerådet foreslår en ordning for kommunikasjon om lister og kandidater ved valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet der valgrådet utarbeider presentasjon med informasjon om listene og noe informasjon om den enkelte kandidat og hva han eller hun ønsker å jobbe for.

Tid og sted for valg

På grunn av endring i ordlyd om tid og sted for kirkevalg i den nye trossamfunnsloven trengs det en avklaring av at regelen om samme tid og sted for kirkevalg og kommunevalg opprettholdes. Kirkevalgreglene § 10-1 (1) sier: «Valg av medlemmer til menighetsråd og bispedømmeråd og Kirkemøtet skal holdes i alle menigheter samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet til, valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre». Det foreslås å gjøre et vedtak om å videreføre denne regelen.

Personvalgeregler

Kirkerådet foreslår å beholde sperregrensen for Nominasjonskomiteens liste både ved valg til menighetsråd og til bispedømmeråd og Kirkemøtet. For lister fra nomineringsgrupper ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet foreslås det å beholde ordningen med stemmetillegg.

Regler for omfang av forhåndsstemming

Kirkerådet foreslår at dagens ordning med forhåndsstemming på et kirkekontor i fellesrådsområdet erstattes med felles nasjonale tidspunkt for forhåndsstemming, samt at hvert fellesråds-/prosti-område må fastsette et minimum antall timer forhåndsstemming.

Valgordning ved valg av prest og lek kirkelig tilsatt

Spørsmålet om valgordning ved valg av prest og lek kirkelig tilsatt er tatt ut av denne saken og flyttet til en egen sak om regler for valg av prest og lek kirkelig tilsatt til bispedømmeråd og Kirkemøtet (sak KM 29/21).

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å treffe følgende vedtak:

1. Kirkemøtet vedtar en justert modell med utgangspunkt i selvstendige lister ved valg til bispedømmeråd/Kirkemøtet (modell C). Der det bare er levert én liste innen fristen må det legges inn en mekanisme som gjør at bispedømmerådet må drøfte situasjonen og at en gruppering i bispedømmerådet kan ta initiativ til å danne en egen liste. Det legges inn en mekanisme med nominasjonskomité hvis det ikke foreligger noen selvstendige lister. Det må også regelfestes at menighetsrådene kan foreslå kandidater til alle valglister.
2. Det skal være mulig å supplere kandidater ved valg til menighetsråd uansett hvor mange kandidater det er på Nominasjonskomiteens liste. Muligheten til å stille selvstendige lister ved menighetsrådsvalget videreføres.
3. For valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og til Kirkemøtet utarbeider valgrådet en presentasjon av listene. Det utarbeides også informasjon om den enkelte kandidat og hans/hennes standpunkter.
4. Ordningen med at medlemmer til menighetsråd og bispedømmeråd og Kirkemøtet, velges samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet til, offentlige valg, videreføres i kirkevalgreglene.
5. Reglene om sperregrense og stemmetillegg videreføres
  - a. ved valg av menighetsråd

- b. ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet.
6. Det må bli lettere å avgi forhåndsstemme. Det regelfestes nasjonale tidspunkt for forhåndsstemmegiving, fortrinnsvis utenfor vanlig åpningstid, samt at hvert fellesråds-/prostiområde må fastsette et minimum antall timer for forhåndsstemming i tillegg. Det bør som et minimum gjennomføres forhåndsstemming på institusjoner som ligger i soknet og på minst ett arrangement rettet mot unge. Det skal også være forhåndsstemmegiving etter en gudstjeneste minst en søndag i forhåndsstemmeperioden.
7. Kirkemøtet ber Kirkerådet legge frem forslag til nødvendige endringer i kirkevalgreglene som følger opp vedtakene i denne saken for Kirkemøtet 2022.

Saksorientering

1. Innledning og bakgrunn

Denne saken tar for seg noen overordnede problemstillinger om kirkevalg som Kirkemøtet må avgjøre i 2021. Ut fra det som avgjøres på Kirkemøtet i 2021 vil det gjøres nødvendige endringer i kirkevalgreglene. Konkrete regelendringer vil vedtas på Kirkemøtet i 2022 for å få virkning ved kirkevalget i 2023. I forbindelse med prosjekt kirkelig organisering vil det komme endringer i valgordningene som vil bli gjeldende fra kirkevalget i 2027. Det blir derfor bare foreslått endringer på noen begrensede områder før valget i 2023.

Problemstillingene har vært på høring. En bred høring om overordnede problemstillinger ble sendt ut til menighetsrådene, de kirkelige fellesrådene, bispedømmerådene, biskopene, de teologiske utdanningsinstitusjonene som har rett til å gi cand.theol.-utdanning, Norsk Kvinnelig Teologforening, fagforeningene, Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål og KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter, Åpen folkekirke og Bønnelista. Høringen hadde frist 30. november 2020. Man kunne svare ved å fylle ut et digitalt skjema. I tillegg har det vært to begrensede høringer om valgordning og regler ved valg av prest og lek kirkelig tilsatt til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Disse spørsmålene er tatt ut av denne saken og behandles i en egen sak (sak KM 29/21).

Det er seks overordnede problemstillinger som er omtalt i saken. Bakgrunnen for forslagene til endringer er evalueringen av og erfaringer fra kirkevalget i 2019. I dette dokumentet er det av plasshensyn foretatt et mindre utvalg av sitater fra høringssvar. Utvalget er primært gjort for å få frem bredden i argumentasjon. Tabellene med fordeling av høringssvarene viser tendensene. Det vises til det vedlagte høringssammendraget for en bredere presentasjon av høringsinstansenes syn.

Kirkemøtesaken ble behandlet i Kirkerådet i januar 2021 (sak KR 12/21). Der ble det gjort endringer i noen av de foreslåtte vedtakspunktene. De ulike forslagene og voteringsresultat er gjort rede for her.

Forslaget til vedtak i punkt 1 var: «Kirkemøtet ønsker å beholde dagens modell for listevalg ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet med Nominasjonskomiteens liste og andre lister, med noen mindre justeringer.» Det ble fremmet et endringsforslag som lød:

Kirkerådet ønsker en justert modell med utgangspunkt i selvstendige lister ved valg til bispedømmeråd/Kirkemøtet. Der det bare er levert én liste innen fristen må det legges inn en mekanisme som gjør at bispedømmerådet må drøfte situasjonen og at en gruppering i bispedømmerådet kan ta initiativ til å danne en egen liste. Det legges inn en mekanisme med nominasjonskomité hvis det ikke foreligger noen selvstendige lister. Det må også regelfestes at menighetsrådene kan foreslå kandidater til alle godkjente¹ valglister.

Endringsforslaget ble vedtatt med 12 mot 5 stemmer.

Til punkt to ble det foreslått en klargjørende endring som legger til setningen «Muligheten til å stille selvstendige lister ved menighetsrådsvalget videreføres.». Dette ble enstemmig vedtatt.

Forslaget til punkt 4 var: «Ordningen med at medlemmer til menighetsråd og bispedømmeråd og Kirkemøtet, velges samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet til, offentlige valg, videreføres i kirkevalgreglene.». Det ble fremmet et endringsforslag som lød: «Medlemmer til menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet velges i egne lokaler og på et annet tidspunkt enn de offentlige valgene.» Forslaget falt med 3 mot 14 stemmer.

Forslaget til punkt 6 var:

Dagens ordning med forhåndsstemmegiving på et kirkekontor i fellesrådsområdet erstattes med felles nasjonale tidspunkt for forhåndsstemming. De nasjonale tidspunktene for forhåndsstemmegiving skal være to timer per uke. Det skal minst skje forhåndsstemming i hvert fellesrådsområde. Der det er flere prosti i et fellesrådsområde skal det minst skje forhåndsstemming i hvert prosti. Det skal også være forhåndsstemmegivning etter en gudstjeneste minst en søndag i forhåndsstemmeperioden.

Det ble fremmet to endringsforslag til punkt 6. Det første lød:

Dagens ordning med forhåndsstemmegivning på et kirkekontor i fellesrådsområdet videreføres. Det skal som et minimum gjennomføres 44 forhåndsstemming på institusjoner som ligger i soknet og på minst ett arrangement rettet mot unge.

Dette falt med 4 mot 13 stemmer.

---

¹ Når en liste er godkjent kan det ikke legges til nye kandidater. Forslag til kandidater må komme før godkjenningsprosessen. I forslag til vedtak er derfor ordet «godkjente» er tatt ut.

Det andre endringsforslaget lød:

Det må bli lettere å avgi forhåndsstemme. Det regelfestes nasjonale tidspunkt for forhåndsstemmegiving, fortrinnsvis utenfor vanlig åpningstid, samt at hvert fellesråds-/prostiområde må fastsette et minimum antall timer for forhåndsstemming i tillegg. Det bør som et minimum gjennomføres forhåndsstemming på institusjoner som ligger i soknet og på minst ett arrangement rettet mot unge. Det skal også være forhåndsstemmegiving etter en gudstjeneste minst en søndag i forhåndsstemmeperioden.

Dette forslaget ble vedtatt med 13 mot 4 stemmer.

1.1 Demokrati i Den norske kirke

Det kirkelige demokratiet har vært i utvikling over tid, særlig som følge av demokratireformen fra og med kirkevalget i 2009. Før valget i 2015 ble det første gang åpnet for å stille flere lister. Før dette hadde valget skjedd med én liste laget av en nominasjonskomité. Det ble vedtatt nye kirkevalgregler på Kirkemøtet i 2018 etter en grundig gjennomgang og omarbeiding. Før valget i 2023 arbeides det med endringer i disse reglene på noen områder, men valget vil ellers gjennomføres på samme måte som i 2019.

I forbindelse med prosjekt kirkelig organisering vil det kunne komme endringer i valgordningene som evt. vil bli gjeldende fra kirkevalget i 2027. Det blir her derfor bare foreslått endringer på noen begrensede områder. Det vil være lettere for de som skal gjennomføre valg om mest mulig er likt som sist. Dette gjør også sjansen for feil mindre. Noen endringer er likevel nødvendige nå. De større endringene er dekket i dette dokumentet. Konkrete regelendringer vil bli forberedt til Kirkemøtet i 2022.

Grunnen til å treffe noen vedtak om overordnede problemstillinger nå er for å gi forutsigbarhet til de som er involvert i kirkevalget. Særlig er dette viktig for de som vurderer å stille liste. Dette gjør det også mulig å legge frem et samlet forslag til endringer i regeltekstene til Kirkemøtet i 2022 og ikke måtte tegne ut to (eller flere) ulike regelforslag. Det gjør saksbehandlingen enklere.

Kirkevalget 2019 ble gjennomført 8. og 9. september 2019. I etterkant av valget behandlet Kirkerådet 5. juni 2020 en sak om evaluering av Kirkevalget i 2019 (KR 41/20), basert på en evalueringsrapport fra KIFO – Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning (KIFO-rapporten) og annen evaluering av valggjennomføringen.

1.2 Det rettslige grunnlaget for kirkevalget 2023

Kirkevalgreglene ble vedtatt i 2018 med hjemmel i kirkeloven. Kirkeloven ble opphevet fra 1. januar 2021 og erstattet av trossamfunnsloven og kirkeordningen. Kirkevalgreglene vil vedtas etter nye hjemler fra trossamfunnsloven og kirkeordningen.²

---

² Trossamfunnsloven § 12 annet ledd og § 13 første ledd og kirkeordningen § 7 tredje ledd, § 9 første ledd, § 24 annet ledd og § 27.

Trossamfunnslovens og kirkeordningens bestemmelser om valg viderefører i praksis bestemmelsene som fantes i kirkeloven, med unntak av at trossamfunnsloven § 13 første ledd fastsetter at det er opp til Kirkemøtet å fastsette om kirkelige valg skal holdes samtidig med og i umiddelbar nærhet til lokalene der det offentlige valget gjennomføres. Kirkemøtet må ta stilling til dette spørsmålet. Endringer i kirkevalgreglene vil måtte være i overenstemmelse med kirkeordningen. På enkelte avgrensede områder vil det kunne være aktuelt å fastsette endringer i kirkeordningen i forbindelse med saken om endringer av kirkevalgreglene. Det gjelder for eksempel spørsmål om medlemmer i Den norske kirke bosatt i utlandet bør få stemmerett.

2. Modell for listevalg ved valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet

2.1 Dagens ordning

Ved valget i 2019 ble det stilt lister fra registrerte nomineringsgrupper og Nominasjonskomiteens liste ved valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Nomineringsgruppe er kirkevalgreglenes navn for grupperinger som stiller liste ved et kirkevalg. Det var tre lister, Bønnelista, Nominasjonskomiteens liste og Åpen folkekirke, i ni av elleve bispedømmer. Bønnelista stilte ikke liste i Oslo og Sør-Hålogaland.

Det ble valgt en nominasjonskomité i alle bispedømmer på prostivise møter med representanter fra menighetsrådene. I tillegg oppnevnte ungdomsrådet et medlem til nominasjonskomiteén. Alle menigheter fikk mulighet til å foreslå kandidater til Nominasjonskomiteens liste. Det varierte hvor mange forslag til kandidater nominasjonskomiteene fikk inn, i Bjørgvin kom det for eksempel inn 22 ulike navn og 51 forslag (flere menighetsråd hadde foreslått de same navnene), mens i Tunsberg kom det inn sju forslag.

På flere områder i valggjennomføringen er det utfordringer knyttet til at listene er forskjellige og har ulikt utgangspunkt. Dette gjelder for eksempel informasjon om lister og kandidater (kapittel 4), regler for personstemmer (kapittel 6) og håndtering av listestøtte.

Det ble gitt økonomisk støtte til registrerte nomineringsgrupper i form av intensjonsstøtte og listestøtte. Kandidatene på Nominasjonskomiteens lister fikk stilt tilsvarende midler til disposisjon. Det var komplisert å håndtere denne støtten til Nominasjonskomiteens liste fordi den ikke kunne utbetales direkte siden Nominasjonskomiteens liste ikke er en organisasjon med organisationsnummer og bankkonto. Det kom også reaksjoner på at det var krevende for kandidatene på Nominasjonskomiteens liste, fordi de måtte samles og gjøre vedtak om hvem som skulle håndtere pengene (hvis de ville bruke pengene på felles tiltak).

2.2 Forslagene i høringsnotatet

For å forenkle høringen ble det gjort en vurdering av hvilke modeller som er mest aktuelle og to modeller tatt med i høringsnotatet, kalt modell A og B³. Modell A er en modell med Nominasjonskomiteens liste og andre lister, som i stor grad ligner dagens ordning. Modell B er en modell med utgangspunkt i selvstendige lister. Hvis det ikke kommer noen lister, blir det nedsatt en nominasjonskomité. Hvis det blir levert én liste blir valget gjennomført med den listen.

Det er andre modeller som også kan være mulige, men disse vil være mer kompliserte å håndtere i praksis. De ble derfor ikke tatt med som foreslåtte modeller i høringsnotatet.

Gjennomføringen av Kirkevalget 2019 tydeliggjorde noen svakheter med dagens ordning med Nominasjonskomiteens liste og lister fra nomineringsgrupper. Etter Kirkerådets vurdering er det særlig det at listene har ulike utgangspunkt, og dermed ikke alltid kan likebehandles, som gir behov for en ny vurdering av spørsmålet om modell for listevalg før neste valg. Dette gir prinsipielle og praktiske utfordringer i valggjennomføringen og i kommunikasjon med velgerne.

Listene har ulike utgangspunkt, fordi Nominasjonskomiteens liste tilstreber bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål, mens lister fra nomineringsgrupper karakteriseres av at kandidatene står samlet om et program med likt syn på aktuelle kirkelige spørsmål. Dette blir omtalt som asymmetriske lister.

En annen kjent utfordring med Nominasjonskomiteens liste er at velgere risikerer å bidra til at kandidater de er uenige med blir valgt. I KIFO (Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning) sin evaluering av valget i 2015 ble det pekt på at selv om det var mange kandidater på nominasjonskomiteens liste som hadde et «ja-standpunkt» i spørsmålet om vigsel av likekjønnede i kirken, hadde 75 prosent av kandidatene som ble valgt et «nei-standpunkt» (Holberg, Mortensen og Botvar, *Polarisering og kontinuitet – en analyse av Kirkevalget 2015*, KIFO-rapport 2016: 1, side 36).

Dette innebærer at velgere som valgte nominasjonskomiteens liste, med sikte på å få inn personer på denne listen som ønsket å åpne for vigsel av likekjønnede, bidro til valg av kandidater som gikk imot likekjønnet vigsel, selv om de ga tilleggsstemme til personene som var for vigsel av likekjønnede. Dette fordi listestemmene deres bidro til at nominasjonskomiteens liste ble sikret et antall mandater, uten at de kandidatene de gav tilleggsstemmer nødvendigvis ble valgt i personvalget på listen. Velgerne risikerte derfor at deres stemme på kandidater som var for likekjønnet vigsel, kunne føre til motsatt effekt, ved at deres stemme kunne bidra til valg av kandidater som var imot likekjønnet vigsel. Kirkerådet og KIFO har ikke gjort noen tilsvarende analyse av valget i 2019.

---

³ Disse modellene ligner på modeller som har vært diskutert i forbindelse med tidligere endringer i regler for kirkevalg. De har fått nye navn her for å vise at de ikke er nøyaktig like som modeller som har vært diskutert tidligere.

På bakgrunn av utfordringene med dagens ordning foreslo Kirkerådet noen alternative modeller for høringsinstansene. **Modell A: Modell med Nominasjonskomiteens liste og andre lister**

Denne modellen viderefører dagens ordning med mindre forbedringer. Det etableres en nominasjonskomité som fremmer en liste innen en frist. Nomineringsgrupper kan fremme liste til samme frist. En fordel med denne ordningen er at den vil være kjent for velgerne. Utfordringen med asymmetriske lister løses imidlertid ikke.

Ordningen bidrar til at menighetsrådene har en viss formalisert innflytelse gjennom adgangen til å foreslå kandidater til nominasjonskomiteen og deltakelse i valget av nominasjonskomiteen.

Det at Nominasjonskomiteens liste er bredt sammensatt innebærer at velgere som velger denne listen, med sikte på å få valgt inn personer på denne listen som har en oppfatning i tråd med deres syn, vil kunne bidra til at kandidater som har motsatt syn på samme liste, blir valgt. Det medfører altså en risiko for motsatt effekt sammenlignet med det velgeren ønsker.

Noen forbedringer av modellen kan være tydeligere ansvarsdeling mellom nominasjonskomiteen og Nominasjonskomiteens liste, nasjonal håndtering av økonomisk støtte og en tydeligere plan for støtte til administrasjon og kommunikasjon. Det er noen viktige hensyn som må vurderes opp mot hverandre her. På den ene siden skal listene kunne styre seg selv og de ulike listene likebehandles. På den andre siden vil Nominasjonskomiteens liste uansett være forskjellig fra andre lister fordi den ikke har utgangspunkt i en gruppering. Slik systemet er i dag finnes Nominasjonskomiteens liste ikke før nominasjonskomiteen har satt opp et listeforslag. Det viste seg i 2019 å bli krevende å få på plass nettsider og annen informasjon på den korte tiden som da er igjen til valgmateriellet skal være klart. Det kan derfor være aktuelt å ha administrative og/eller kommunikasjonsfaglige ressurser klare til disposisjon for kandidatene på Nominasjonskomiteens liste. Penger til dette vil da måtte tas av listestøtten til Nominasjonskomiteens liste.

En annen mulighet er å regulere nærmere hvordan Nominasjonskomiteens liste skal organisere seg. Det kan gjøres ved å på forhånd ha fastsatt et tidspunkt for et møte for alle kandidatene der en skal beslutte bruk av økonomisk støtte og felles kommunikasjonsstrategi. Eller det kan gjøres ved å fastsette på forhånd hvem som representerer listen, for eksempel førstekandidatene i alle bispedømmene, og gi disse et tydelig mandat. Dette vil begrense listens selvstyre og innebære at valgmyndighetene forskjellsbehandler de ulike listene i større grad enn i dagens ordning. Det kan likevel være nødvendig å gjøre noen tiltak her for å sikre en håndterbar valggjennomføring.

Når det gjelder nominasjonskomiteen så viser erfaringene at det er nødvendig med stor grad av administrativ støtte fra bispedømmekontorene for å få gjennomført nominasjonsprosessen. Det er vanskelig å se for seg et annet alternativ enn at en eller flere ansatte på bispedømmekontorene tar denne jobben. I 2019 ble det anbefalt at denne personen ikke var den samme som var sekretær for valgrådet for å holde en viss avstand mellom valgmyndighetene og nominasjonskomiteene. På en del kontorer er dette vanskelig i praksis. Det bør derfor fastsettes at bispedømmerådene

kan gi nødvendig administrativ støtte til nominasjonskomiteene, uten å stille krav til hvem som skal utføre denne oppgaven.

Modell B: Modell med utgangspunkt i selvstendige lister

I denne modellen inviteres nomineringsgrupper til å stille lister.

Nomineringsgrupper kan innen en frist gi melding om de har intensjon om å stille liste ved valget. Dersom det er minst én nomineringsgruppe som gir slik melding, vil valgrådet ikke ta initiativ til at det blir nedsatt en nominasjonskomité. I stedet gis det anledning til å stille flere lister også fra andre nomineringsgrupper innen en ny frist.

Dersom det i et bispedømme kun foreligger ett godkjent listeforslag fra én nomineringsgruppe etter listefristen, blir det den eneste listen ved valget. Dersom det ikke foreligger noen godkjente listeforslag etter fristen, oppnevnes en nominasjonskomité som utarbeider en bred kandidatliste. Valget gjennomføres i så fall som flertallsvalg med Nominasjonskomiteens liste.

Dersom det fremmes flere lister enn én, vil denne ordningen kunne gi velgerne klarere alternativer å velge mellom. Forslaget gir sterke incentiver til etablering av faste grupperinger i det kirkelige demokratiet. Valgteknisk og for velgerne gir denne ordningen en oversiktlig og klar løsning som ligner andre valg, forutsatt at det stilles minst to lister. Den løser utfordringen med asymmetriske lister, som følge av at det ikke oppnevnes noen nominasjonskomité med mindre det ikke blir godkjent noen listeforslag.

Hensynet til reelle valgmuligheter og ivaretagelse av mindretallsrepresentasjon vil ikke bli ivaretatt hvis det bare blir levert én liste. Hvis bare én liste stiller til valg, vil grupper som er i mindretall i sentrale spørsmål kunne bli helt uten representasjon.

Kirkerådets forslag

Kirkerådet gikk i høringsnotatet inn for modell B med utgangspunkt i selvstendige lister. Hvis det fremmes flere lister enn én, vil ordningen gi velgerne klarere alternativer å velge mellom. Valgteknisk gir denne ordningen en oversiktlig løsning som ligner andre valg, forutsatt at det stilles minst to lister. Hvis det ikke stilles noen liste, er det bygd inn mekanismer i regelverket som kan legge til rette for at det likevel kan gjennomføres et valg. Ordningen vil kunne bidra til at en unngår asymmetriske lister. Hvis det bare er en godkjent liste, vil valget gjennomføres med bare denne listen. Det vil i mindre grad ivareta hensynet til reelle valgmuligheter og ivaretagelse av mindretallsrepresentasjon.

Forslag til forenklet ordning for valg av nominasjonskomité

I modell B skal det nedsettes en nominasjonskomité bare hvis det ikke er noen godkjent liste. Denne vil måtte bli valgt og gjøre arbeidet raskere enn det som var tilfellet i 2019 fordi arbeidet først starter opp når det blir klart hvor mange lister det blir. For å få dette til å fungere på den tiden som er tilgjengelig foreslås en forenklet ordning for valg av nominasjonskomité. Målet med dette er å sikre at man får en nominasjonskomité som kan gå i gang med arbeidet med å sette sammen en liste så fort som mulig, samtidig som komitéen fortsatt er forankret i menighetsrådene.

Alle menighetsråd i bispedømmet får mulighet til å foreslå ett medlem til nominasjonskomiteen. Det gjennomføres så et digitalt valg der hvert menighetsråd

har en stemme. Den som får flest stemmer blir valgt, og den som får nest flest stemmer blir vara. I tillegg kan ungdomsrådet oppnevne et medlem og et varamedlem.

Den forenklete ordningen vil ikke sikre representasjon av begge kjønn på samme måte som dagens ordning (der det er mekanismer for å sikre minst 40 prosent av begge kjønn). For å kunne få på plass en nominasjonskomité innenfor den tidsrammen som vil være tilgjengelig ved modell B er det nødvendig å forenkle prosessen, og det vil derfor ikke være mulig å ivareta alle hensyn.

2.3 Høringsinstansenes syn

Modell A: Modell med Nominasjonskomiteens liste og andre lister

Modell B: Modell med utgangspunkt i selvstendige lister, og med nominasjonskomité kun der selvstendige lister ikke foreligger

Tabell 1. Modell for listevalg ved valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Hvilken modell ønsker du/dere? Andel per kategori. Prosent.

	Modell A	Modell B	Ingen av dem	Ingen mening / vet ikke	Sum
Menighetsråd	61 %	23 %	8 %	8 %	100 %
Fellesråd	69 %	15 %	14 %	2 %	100 %
Bispedømmeråd	27 %	36 %	27 %	9 %	100 %
Privatperson	52 %	22 %	13 %	13 %	100 %
Annet	46 %	31 %	15 %	8 %	100 %
Totalt	60 %	22 %	11 %	7 %	100 %

Et flertall av høringsinstansene ønsker modell A. Noen argumenterer for at en bør gjøre minst mulig endringer før valget i 2023. For eksempel skriver *Agder og Telemark bispedømmeråd*:

Agder og Telemark bispedømmeråd ønsker å videreføre dagens modell med forbedringer – modell A - til neste valg. Selv om denne modellen ikke er ideell, er den å foretrekke fordi den vil være kjent blant velgerne. Siden valgordningen i 2027 igjen kan bli endret, er vurderingen at det er bedre å vente til da med å gjøre endringer i selve valgordningen med listevalg. Det har vært endringer i valgordningen hver gang siden 2009. Det er nå fornuftig å vente med endringer til kirkens organisering er klarlagt.

Nord-Hålogaland bispedømmeråd skriver:

Det vil være for tidlig allerede for nest valgperiode å avvikle nominasjonskomiteens listealternativ. Et fremtidig listevalg uten nominasjonskomiteens liste vil kunne være mulig men det vil være behov for å

få opp flere alternative lister før en er på et forsvarlig demokratisk nivå. Dette vil kreve lenger tid enn frem til neste valgperiode.

Mange av høringsinstansene er også opptatt av menighetsrådenes rolle. *Kirkelig fellesråd i Oslo* skriver:

For kirkelig fellesråd er det avgjørende å sikre at menighetsrådene og lokalkirkene kan ha medvirkning og påvirkning av sammensetning av bispedømmerådene og Kirkemøtet. Gjennom modell A, som er en kombinasjon av nominasjonskomitéens lister og andre lister, har menighetsrådene en viss formalisert innflytelse gjennom adgangen til å foreslå kandidater til nominasjonskomitéen og deltagelse i valget av nominasjonskomitéen. I modell B har menighetsrådene kun innflytelse dersom det ikke finnes noen godkjente lister i bispedømmet og det på grunn av det må nedsettes en nominasjonskomité.

Modell B kan i større grad sikre et enhetlig valgsystem med tydeligere og sammenlignbare alternativer. Samtidig er det en modell som kan polarisere og politisere kirken. Den største utfordringer med modell B vil likevel være at lokalkirken, det vil si soknene som er definert som kirkens grunnenhet, vil ha liten eller ingen innflytelse eller noen formell kobling til valget av kirkens øverste organ. Det vil være utfordrende for Kirkemøtets legitimitet.

Strand sokneråd skriver:

Nominasjonskomiteen har på en særlig måte mulighet til å sette opp en liste som representerer menighetene ut fra geografi, alder, kjønn og med en kirkepolitisk bredde. For oss er det viktig å bevare bredden i kirkelandskapet. Til nominasjonskomiteene stilles det krav om å tilstrebe bredde i kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål, kjønn, geografisk spredning, alder og kompetanse. Dette avspeiler i stor grad slik menighetene også er.

Vi ønsker ikke en situasjon som i Svenska Kyrkan der de politiske partiene har sine kirkelige undergrupper som velges inn med sine representanter til Kyrkomøtet. Bare selvstendige kirkepolitiske lister vil kunne øke polariseringen i kirken. Vi er redd fokus i større grad da vil være det som skiller listene enn det som forener oss som kirke, og det lokale sokn og menighetsliv får mindre innflytelse. Vi mener at et kirkevalg er og skal være noe annet enn et politisk valg. Vi skal velge våre representanter som skal arbeide for et kirkelig mangfold og bredde og som representerer den vanlige kvinne og mann. Vi foreslår at Nominasjonskomiteens liste endrer navn til menighetsrådenes liste. Nominasjonskomiteen er oppnevnt av menighetsrådene i prostiene, og alle kandidatene representerer menighetene.

Andre høringsinstanser argumenterer med at de ikke ønsker polarisering og mener at flere lister vil øke polariseringer. *Øyarden kyrkjelege fellesråd* skriver: «Vi frykter polarisering som drar fokus bort frå kyrkja si hovudoppgåve: Å vinne folk for Kristus.»

Ferkingstad sokneråd skriver:

Den siste tida har kyrkjevalet blitt stadig meir politisert og polariserande. Dette er sterkt beklageleg. Ferkingstad sokneråd ser ingen opplagt veg ut av denne situasjonen, men meiner at kyrkjerådets forslag (punkt 2.4) om å legge opp til ein modell som tar utgangspunkt i sjølvstendige lister opplagt vil forverre denne utviklinga. Ferkingstad sokneråd tilrår difor at dagens modell (modell A) med utgangspunkt i nominasjonskomiteens liste vart vidareført fram til eit betre forslag blir tydeleg formulert (punkt 2.5). Ferkingstad er altså usamd med innstillinga frå kyrkjerådet.

Auli menighetsråd skriver:

Kirkerådet begrunner sin anbefaling av modell B med at det oppnås klarere alternativer og at en unngår asymmetriske lister. Auli menighetsråd mener at det må finnes en liste som avspeiler bredden i kirken og ikke bare lister fra grupper som spesielt arbeider for noen kirkepolitiske kampsaker eller et eget kirkepolitisk program. Bare selvstendige kirkepolitiske lister vil dessuten kunne øke polariseringen i kirken. Dersom kirkerådet og kirkemøtet velger å gå inn for modell B med bare selvstendige kirkepolitiske lister, bør det imidlertid tas initiativ til å etablere et nytt kirkepolitisk parti med representanter fra menighetsrådene og med samme brede basis som nominasjonskomiteenes lister som et alternativ til de andre kirkepolitiske partiene. Det trenger kirken.

Flere høringsinstanser er også bekymret for situasjonen hvis det bare blir en liste. For eksempel skriver *Tonsen menighetsråd*:

Ved modell A får MR innflytelse ved å kunne foreslå kandidater til nominasjonskomiteén og prøve å sikre at det velges kandidater fra alle geografiske områder/prostier. Ved modell B risikerer man at det bare fremmes en liste fra en fast gruppering, og velgerne har ikke en reell valgmulighet hvis de er uenige i denne gruppens oppfatninger om sentrale spørsmål. Dersom ingen grupperinger stiller lister får nominasjonskomiteén svært kort tid på å utarbeide en kandidatliste.

Mo menighetsråd, Mo i Rana, skriver:

Kirkerådets foreslåtte modell B vil etter vår mening kunne gjøre skade på kirken, av flere årsaker. Modell B forutsetter at en ser etter det som skiller kristne, fremfor å se etter måter å bygge kirke sammen på, ettersom det er på denne måten det vil gi mening for forskjellige nominasjonsgrupper å etablere lister. Nominasjonsgruppene som har stilt lister ved foregående valg viser tydelig dette. Modell B egnar seg derfor etter vår mening dårlig overalt. I områder og bispedømmer med større utstrekning enn Oslo er det også vanskelig å se hvordan Modell B skal kunne ivareta kirkedemokratiet. Modellen ville stimulere til en overrepresentasjon av grupperinger og personer i sentrale strøk, mens modell A gir menighetsrådene over hele bispedømmet en formell mulighet til å påvirke en nominasjonskomitees arbeid.

Hå kyrkjelege fellestråd skriver:

Hå kyrkjelege fellestråd (HKF) vil på det sterkeste advare mot å fortsette å legge til rette for ordningar og praksis som direkte eller indirekte kultiverer virksamhet i kirken som ligner på partipolitikk. Dagens ordning (og «Modell A: Modell med Nominasjonskomitéens liste»), med åpning for lister fra nomineringsgrupper, leder til slik partipolitisk virksamhet i kirken. Dette fører vidare til økt polarisering og fokus på det som skiller medlemmene fra hverandre, snarere enn det som binder oss sammen.

En andel av høringsinstansene gikk inn for modell B. Av høringsinstansene som argumenterer for modell B er flere opptatt av spørsmålet om asymmetriske lister. *Oslo bispedømmeråd* skriver:

Erfaringene med asymmetriske lister fra valgene i 2015 og 2019 tilsier etter vår mening at en ordning med selvstendige nomineringsgrupper som stiller til valg bør bli normalen i valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Kun dersom det ikke er noen grupperinger som stiller lister, bør det nedsettes en nominasjonskomité i bispedømmet. Det bør regelfestes at selvstendige nomineringsgrupper kan be menighetene om forslag på kandidater til sine lister.

Enhver modell har sine styrker og svakheter. Men en modell B vil rydde av veien mange av utfordringene fra valget i 2019. Samtidig kan det stilles spørsmål ved om modell B kan være uheldig dersom det bare stilles én liste. Flertallet i Oslo bispedømmeråd vil likevel at kirken både skal forutsette og legge til rette for at valget til bispedømmeråd og Kirkemøtet framover skal skje mellom alternative lister som samler seg om et felles program. Erfaringene fra 2019 tilsier dessuten at lister allerede har etablert seg og at flere grupperinger har lyst til å utvikle kirkedemokratiet vidare og gi velgerne opplyste og tydeligere alternativer å velge mellom.

MF vitenskapelig høyskole skriver:

Ordnungen som ble benyttet ved valget i 2019 var et resultat av at to ulike og delvis motstridende prinsipper ble lagt til grunn: Et valg mellom grupperinger og et valg mellom personer. Dette førte til en uheldig asymmetri i valget. Det kan gis gode argumenter for begge prinsipper, slik høringsnotatet redegjør for. Slik situasjonen er, med grupperinger som ønsker å stille til valg, er en ordning i tråd med modell B det mest realistiske. Et avgjørende anliggende er at valgalternativene framstår mest mulig klart for velgerne: Her vil en ordning med lister med hver sine profiler være et godt redskap. Godt utformet kan en slik modell ivareta et konstruktivt kirkelig «uenighetsfellesskap», der meningsbrytning kan utnyttes positivt og ikke ende opp i lammende polarisering. Grupperinger som stiller til valg har sin viktigste kirkedemokratiske funksjon som nomineringsgrupper. Deres primære oppgave er å stille kandidater til valgene. Mellom valgene er det kirkelige fellesskapet best tjent med en konsensusøkende kultur, der gruppedannelser og fraksjoner ikke får en dominerende eller bindende rolle. Det er også etter

vårt syn viktig at grupperinger som stiller lister, gjør det med utgangspunkt i kirkelige og teologiske idealer, ikke i partipolitiske eller andre ideologiske idealer..

Kroken menighetsråd, Tromsø, skriver:

Kroken menighetsråd mener at det ikke er mulig å gå tilbake i tid, og at modell B er et steg videre. Men vi er usikre på hvordan modell B vil ivareta muligheten for Kroken menighetsråd til å foreslå kandidater til valget uten å måtte foreslå ei hel liste. Vi er også usikre på hvordan helheten, som geografi, alder, kjønn, og syn på saker, vil ivaretas med selvstendige lister. Dette for eksempel hvis det kun stilles lister for smale grupperinger.

Askvoll sokneråd skriver:

Med dagens modell med ein breidt samansett liste frå nominasjonskomitéen, vert det basert på tilbakemeldingar frå veljarar, veldig utydeleg kva lista og kandidatane står for. Med grunnprinsippet om at nomineringsgrupper stiller lister, vil valalternativa truleg framstå som tydelege, meir i samsvar med andre politiske val.

Flere av høringsinstansene som støtter modell B er likevel bekymret for en situasjon med bare en liste. *Eidsberg felles menighetsråd* skriver:

Vi mener det uansett må være minst to lister. Hvis det ved fristen kun foreligger liste fra én nomineringsgruppe, bør det nedsettes en nominasjonskomite, eller på annen måte sikres at velgerne får to alternativ å velge mellom.

Åpen folkekirke skriver:

Åpen folkekirke ønsker modell B: Modell med utgangspunkt i selvstendige lister. Modell B er etter Åpen folkekirkes mening helt klart den modellen som forenkler valgordningen mest og som gir synlige og tydelige alternativ. Det vil være den ordningen som er lettest å kommunisere til velgerne, noe som etter Åpen folkekirkes oppfatning gir et godt grunnlag for å øke valgdeltakelsen - sammen med andre tiltak som digital forhåndsstemming. Modell B løser også den store utfordringen med asymmetriske lister som ligger i modell A.

Det er viktig å understreke at modell B med selvstendige lister på ingen måte tar valget bort fra de lokale menighetene. Alle kirkemedlemmer som stemmer ved kirkevalget tilhører en lokal menighet, og det gjør også de kandidatene som stiller på selvstendige lister. Det er akkurat de samme medlemmene som stemmer ved valget til menighetsråd og bispedømmeråd/Kirkemøtet. I tillegg er det også slik at svært mange av dem som representerer selvstendige lister i bispedømmeråd og Kirkemøtet sitter i eller har vært medlemmer av lokale menighetsråd, eller som representanter i ungdomsdemokratiet. For å sikre at soknet aktivt kan bidra til å fremme gode kandidater til listene, bør det regelfestes at nomineringsgrupper kan be om innspill fra menighetene.

Åpen folkekirke vil også peke på de konklusjoner som er trukket av Kirkerådet knyttet til økonomiske og administrative konsekvenser av modell B, der det fastslås at en modell uten Nominasjonskomiteens innebærer en betydelig forenkling.

Når det gjelder forslag til forenklet ordning for valg av nominasjonskomité er det mange høringsinstanser som ønsker modell A og derfor ikke har kommentert på dette forslaget. Andre syns forslaget var uklart formulert eller er skeptiske til manglende bredde i representasjonen. En del høringsinstanser støttet forslaget. *Stavanger bispedømmeråd* skriver:

Forslaget er uklart når det gjelder hvor mange medlemmer nominasjonskomiteen skal bestå av. Stavanger bispedømmeråd ser gjerne at hvert menighetsråd blir oppfordret til å foreslå et medlem til nominasjonskomiteen, men mener resultatet vil reflektere velgergrunnlaget best hvis rådsmedlemmene stemmer enkeltvis og ikke som et samlet råd. Dessuten bør prostiet fortsatt være valgkrets, slik at nominasjonskomiteen får en representant fra hvert prosti. Valget av nominasjonskomité kan gjerne foretas digitalt.

Møre bispedømmeråd skriver:

Forslaget om at førsterepresentanten representerer listen og at denne kandidaten gis et definert og tydelig mandat på vegne av listen er en god forenkling. En overgang til selvstendige lister vil føre til betydelige forenklinger i gjennomføring av valget. Nominasjonskomiteens liste etableres bare når det ikke foreligger selvstendige lister. Asymmetrien ved de to ulike listevariantene er så store at de ikke kan videreføres. Videre anbefaler en forslaget om en forenklet ordning for valg av nominasjonskomite. Likestilling og god kjønnsfordeling er i praksis ivaretatt gjennom en medlemskultur i kirken som insisterer på rettferdig kjønnsrepresentasjon.

Solund sokneråd, Time sokneråd Undheim sokneråd, Orre sokn, Klepp kyrkjelege fellesråd, Bore kyrkjelyd og Time kyrkjelege fellesråd skriver:

Dette forslaget viser svakheita ved val av modell B. Denne måten å gjere det på vil svekke demokratiet og mogelegheita for kvalitetssikring av lista med tanke på kjønn, alder, geografi, m.m. Vi ynskjer ikkje å opne for forenkla ordning for val av nominasjonskomite.

Gulen kyrkjelege råd/fellesråd skriver:

Når det gjeld forenkla ordning for val av nominasjonskomite er den ok, men det er uheldig at ein ikkje kan få sikra representasjon av begge kjønn, det bør ein sjå nærare på.

2.4 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet anbefalte i høringsnotatet modell B. Dette var med bakgrunn i erfaringene fra tidligere valg og en helhetsvurdering av ulike hensyn. Kirkerådet registrerer at et flertall av høringsinstansene ikke er enig i Kirkerådets innstilling.

Mange høringsinstanser argumenterer for å videreføre dagens ordning med liste fra nominasjonskomiteen og andre lister. Noen argumenter for dette er å sikre at menighetene fortsatt har en rolle i valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Her er det viktig å merke seg at det er ulike forståelser av hva soknet er i valgsammenheng. Noen mener at soknet er menighetsrådet, mens andre mener at soknet er medlemmene som er bosatt der. Ulik forståelse av dette kan gi ulik vurdering av nominasjonskomiteens rolle. Noen vil mene at når medlemmene i soknet har stemmerett så gir det innflytelse til soknet, mens andre vil mene at det viktige er at menighetsrådene har en rolle.

Mange menigheter er opptatt av å unngå polarisering og politisering. Det er også er argument at man bør legge opp til minst mulig endring nå, så valgordningen er kjent for velgerne. Forslag fra prosjekt kirkelig organisering vil trolig medføre at valgordningene må endres før valget i 2027 og det kan være naturlig å vente med større endringer til de organisasjonsmessige spørsmålene er avklart.

På den andre siden er det argumenter for en ordning med utgangspunkt i selvstendige lister og med Nominasjonskomiteens liste bare i de tilfellene der det ikke foreligger noen liste. Det vil bidra til å klargjøre valgalternativene for velgerne og løse problemet med asymmetriske lister.

For å bøte på problemet med manglende valgalternativer i en situasjon med bare én liste foreslår Kirkerådet en justert modell, kalt modell C. Hvis det blir levert flere lister, gjennomføres valget med disse listene. Der det bare er levert én liste innen fristen legges det inn en mekanisme som gjør at bispedømmerådet må drøfte situasjonen og at en gruppering i bispedømmerådet kan ta initiativ til å danne en egen liste. Hvis det ikke blir levert noen liste blir det satt ned en nominasjonskomité.

For å bidra til at menighetsrådene fortsatt skal ha en rolle i valget foreslås det å regelfeste at menighetsrådene kan foreslå kandidater til alle valglistene. Hvis Kirkemøtet vedtar modell C i tråd med forslaget vil det på samme måte som beskrevet for modell B over være behov for å opprette en nominasjonskomité raskt hvis det ikke foreligger noen lister. Det vil derfor være naturlig å bruke den forenklete ordningen for valg av nominasjonskomité ved denne modellen.

3. Mulighet for å supplere lister og kandidater ved valg til menighetsråd

3.1 Dagens ordning

I dagens ordning blir det oppnevnt en nominasjonskomité som skal sette opp en liste ved valg til menighetsråd. I tillegg er det åpnet for lister fra andre grupperinger. Denne muligheten blir i liten grad brukt. I 2019 var det to sokn som hadde to lister.

Hvis det bare er levert en liste fra nominasjonskomiteen og den har for få kandidater (færre enn de som skal velges til medlem og vara) skal det åpnes for supplerende nominasjon innen en ny frist (i 2019 var denne fristen 5. juni). Hvis listen har akkurat nok kandidater blir det derimot ikke åpnet for supplerende nominasjon.

Hvis det skal åpnes for supplerende nominasjon skal dette kunngjøres av menighetsrådet. Fem personer med stemmerett i soknet kan da gå sammen om å foreslå en ny kandidat.

3.2 Forslagene i høringsnotatet

I diskusjonen om ordning for valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet har det vært et viktig poeng at det skal være samtidige frister for ulike lister. Det er ikke foreslått endret nå. Men ved valg til menighetsråd skaper samtidige frister for alle lister av og til utfordringer. Hvis nominasjonskomiteen leverer en liste som mangler den representasjonen en velger ønsker seg kan det være for sent å gjøre noe med det når Nominasjonskomiteens liste blir kjent. Noen blir kanskje heller ikke kjent med muligheten for å stille en egen liste før de oppdager at de ikke er fornøyd med Nominasjonskomiteens liste.

Etter reglene skal listeforslagene legges ut til ettersyn etter hvert som de kommer inn, så man har mulighet til å se listen før fristen for levere liste, men dette løses nok på ulik måte i praksis. Nominasjonskomiteens liste kan også leveres kort tid før fristen, og dermed ikke gi velgere muligheten til å komme sammen om å levere en annen liste.

For å sikre gode valgmuligheter for velgerne kan det derfor være aktuelt å gjøre en endring i regler for listeforslag og supplerende nominasjon.

Alternativer:

1. Fortsette dagens ordning, med supplerende nominasjon bare ved for få kandidater.
2. Åpne for supplerende nominasjon uansett hvor mange kandidater det er på Nominasjonskomiteens liste.
3. Åpne for en utsatt frist for innlevering av lister fra andre grupper.
4. Åpne for både supplerende nominasjon uansett og en utsatt frist for innlevering av lister fra andre grupper.

Alle alternativene til ny ordning vil føre til en utsettelse av når man vet sikkert hvem som stiller til valg. Det vil også kreve noe mer organisering. Det at listene blir klare senere kan gjøre det vanskeligere å få med informasjon om lister og kandidater i for eksempel menighetsblad, fordi deadline for bladet er før listen er klar.

Alternativ 2 er en positiv utvidelse fra dagens ordning, som understreker prinsippet om at det i utgangspunktet er én nominasjonskomité med en liste, men man kan fremme flere kandidater på denne listen. Dette alternativet favoriserer flertallsvalg.

Alternativ 3 er også en utvidelse fra dagens ordning, og gjør at det blir mulig å fremme et samlet alternativ i stedet for den listen som er utarbeidet fra nominasjonskomiteen. Dette alternativet favoriserer forholdstallsvalg.

I høringsnotatet anbefalte Kirkerådet alternativ 2. Dette alternativet begrenser endringen fra dagens ordning, og ivaretar behovet for å kunne supplere Nominasjonskomiteens liste og er mest i tråd med hvordan menighetsrådsvalgene gjennomføres de fleste steder i landet.

3.3 Høringsinstansenes syn

Tabell 2. Mulighet for å supplere lister og kandidater ved valg av menighetsråd. Hvilket alternativ ønsker du/dere? Andel per kategori. Prosent.

	Alternativ 1: Fortsette dagens ordning, med supplerende nominasjon bare ved for få kandidater.	Alternativ 2: Åpne for supplerende nominasjon uansett hvor mange kandidater det er på Nominasjonskomiteens liste.	Alternativ 3: Åpne for en utsatt frist for innlevering av lister fra andre grupper.	Alternativ 4: Åpne for både supplerende nominasjon uansett og en utsatt frist for innlevering av lister fra andre grupper.	Vet ikke / Ingen mening	Sum
Menighetsråd	22 %	65 %	1 %	2 %	11 %	100 %
Fellesråd	19 %	69 %	2 %	5 %	5 %	100 %
Bispedømmeråd	0 %	82 %	0 %	18 %	0 %	100 %
Privatperson	22 %	48 %	0 %	9 %	22 %	100 %
Annet	31 %	46 %	0 %	15 %	8 %	100 %
Totalt	20 %	64 %	1 %	5 %	10 %	100 %

20 prosent av høringsinstansene ønsker å videreføre dagens ordning. Flere peker på at det allerede er mulig å stille flere lister og at det er kreves en innsats å få nok kandidater på listen.

Åsane menighetsråd, Bergen, skriver:

Alternativ 1, dvs. dagens ordning, bør videreføres. Vi kan ikke se at man tjener noe på å endre slik som det foreslås i høringsnotatet. Det legges i dag ned en betydelig frivillig innsats for å få satt opp liste til menighetsråd, og erfaringsmessig er det utfordrende å få tak i tilstrekkelig antall kandidater. Dagens ordning er ikke til hinder for at det kan stilles flere lister, men det må gjelde samme tidsfrister som for menighetsrådenes liste.

Alta menighetsråd og Talvik menighetsråd skriver:

Vi mener vi må ha tillit til et helhetlige valgkomitearbeidet fra en lokal-valgt nominasjonskomite. Det er en klar forventning at komiteen finner en balansert liste med kompetente folk der det tas hensyn til kjønn, alder, geografi, interesser og kompetanse. I stedet for nye ordninger her bør det

vurderes å framskynde tidsfristen for liste-framleggelsen fra forslaget til nominasjonskomiteen, slik at det blir tid til å arbeide fram et alternativt listeforslag om noen ønsker det, altså alternativ 3.

64 prosent av alle høringsinstansene støtter alternativ 2, med supplerende nominasjon uansett hvor mange kandidater det er på listen. Mange trekker fram de samme argumentene som Kirkerådet, nemlig at det gir en mulighet til å sikre en representasjon som mangler på listen fra nominasjonskomiteen.

Gulen kyrkjelege råd/fellesråd skriver:

Vi støttar alternativ 2, som gir høve til supplerande nominasjon uansett kor mange kandidatar det er på nominasjonskomiteen si liste. Dette gir høve til forslag på kandidatar som kanskje ikkje har vore vurdert, men som andre vil ha med. Totalt sett vil dette kunne gje ei liste med meir breidde i forslaga, noko som er positivt.

Bjørgvin bispedømmeråd skriver:

Supplerande nominasjon er enklare enn å stilla eiga liste i tillegg til nominasjonskomiteen si liste, og det opnar for meir engasjement rundt soknerådsvalet. Det er truleg lite realistisk å forventa meir enn ei liste dei aller fleste stader, og då er dette ein enkel måte å tilby alternativ på. Det er ein fordel at ein kan opna for supplerande nominasjon uansett kor mange nominasjonskomiteen har på lista i utgangspunktet, for å unngår vi ein «dersom-viss» regel som er vanskeleg å kommunisera.

Nidaros bispedømmeråd skriver:

Velgere som har sterke meninger om listene eller om kandidater som burde stå på dem, eventuelt om behovet for supplerende lister, vil nok trolig være godt kjent med valgreglene og med adgangen til både å fremme kandidater og å se listen. Høringsinstansen er likevel ikke uenig i at det kan være gode grunner til å åpne for enklere suppleringsregler. Høringsforslagets alternativ 2 (åpne for supplerende nominasjon uansett hvor mange kandidater det er på nominasjonskomiteens liste) korresponderer best med høringsinstansen syn. Bispedømmerådet anser at interessert parter i en valgprosess vil være godt orientert om mulighetene, og at en supplerende prosess ikke behøver å bli svært langvarig. Rådet understreker verdien av en, gjennomarbeidet og bredt sammensatt liste som utgangspunkt, og mener at en supplerende prosess må sikres ved god informasjon og kommunikasjon samt klare, korte frister. Bispedømmerådet synes også at suppleringsprosess av nominasjonskomiteen (fremfor jakten på flere gruppelister) harmonerer best med øvrig kirkedemokrati, samt med både organisasjonens størrelse og det generelle engasjementet rundt kirkevalgene.

Åpen folkekirke skriver:

Åpen folkekirke støtter Kirkerådets anbefaling om å velge alternativ 2 om å åpne for supplerende nominasjon uansett hvor mange kandidater det er på Nominasjonskomiteens liste. Flertallsvalg med basis i en liste er den helt dominerende alternativet ved valg til menighetsråd, og alternativ 2 er en positiv utvidelse av dagens ordning som gir en nødvendig sikkerhetsventil for personer/grupper som ikke føler at de er godt nok representert i nominasjonskomiteens opprinnelige listeforslag.

Rygge menighetsråd skriver:

Rygge menighetsråd støtter alternativ 2 - og mener det bør være mulig å supplere kandidater til menighetsrådets liste uansett hvor mange kandidater det er på nom.koms liste. Det er ofte vanskelig å få oversikt i tide og det kan være nødvendig for å få et representativt menighetsråd mht. kjønnsbalanse eller balanse i geografi og kirkelig tradisjon (m.m) ‘

Ål kyrkjelege fellesråd og Leveld, Torpo og Ål sokneråd skriver:

Med utvida rett til supplerande nominasjon får fleire høve til å påverke utforminga av lista slik at ho femner så vidt som mogeleg. Dette er ei demokratisk utviding.

Lunner menighetsråd skriver:

I utgangspunktet er det vanskelig å få nok kandidater til nominasjonskomiteens liste. Dersom man kan få flere kandidater ved supplerende nominasjon er dette bra. Det er jo likevel mulig for andre grupperinger å stille egen liste innen fristen. Noe som nesten aldri skjer. Viktig med mye og god informasjon på forhånd.

Noen få høringsinstanser støtter alternativ 3 med en utsatt frist for innlevering av andre lister og litt flere støtter alternativ 4. *Skien menighetsråd* skriver:

Alternativ 4 er den romsligste løsningen som gir best anledning til å komme med innspill i prosessen. Alternativ 2 er den nest beste løsningen fordi den ikke gir den ekstra tiden som kan være ønskelig når nye synspunkter og ønsker legges fram.

Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, skriver:

Det er viktig at velgerne får tilgang til info om de enkelte kandidatenes profil (ikke bare listas profil) og hva de ønsker å prioritere. Det vil gi et grunnlag for å velge hvem man evt. skal gi personstemmer.

3.4 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet anbefalte å gå inn for alternativ 2 - åpne for supplerende nominasjon uansett hvor mange kandidater det er på Nominasjonskomiteens liste. Dette alternativet har også fått flertall i høringen. Mange høringsinstanser støtter Kirkerådets vurderinger. Anbefalingen opprettholdes derfor. Det legges også inn en presisering av at man fortsatt kan stille selvstendige lister ved menighetsrådsvalget.

Dette var intensjonen i forslaget i høringen, men var ikke tydeliggjort i det opprinnelige forslaget.

4. Kommunikasjon om lister og kandidater ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

4.1 Dagens ordning

Etter at kirkevalgreglene ble vedtatt på Kirkemøtet i 2018 ble det klart at det manglet noe i reglene om ansvar for kommunikasjon om lister og kandidater ved valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Det var behov for å fastsette hva som var mandatet til valgrådet når det gjaldt informasjon. Det ble lagt frem forslag til Kirkerådet i juni 2018 om å videreføre bestemmelsen fra forrige valg. Kirkerådet valgte å gjøre noen endringer i sin behandling som tydeliggjorde hva som var valgrådets ansvar og hva som var listenes ansvar. Det at listene fikk listestøtte var også med på å tydeliggjøre at det var listenes ansvar å informere om hva listene stod for.

Til forskjell fra tidligere, skulle ikke valgrådet presentere kandidatenes syn på aktuelle kirkelige spørsmål. Det var det opp til nomineringsgruppene og nominasjonskomiteene/Nominasjonskomiteens liste selv å gjøre. Valgrådet skulle kun utarbeide en felles presentasjon av kandidatene og listene i tråd med rammene som ble gitt i forskriften om utfyllende regler til kirkevalgreglene. Det vil si opplysninger om utdanning, yrke og verv i offentlig, kirkelig og organisasjonsmessig sammenheng, samt bilde (CV-opplysninger). Denne informasjonen ble lagt inn i valgmodulen og gjort tilgjengelig på kirkevalget.no. Det ble også laget brosjyrer i bispedømmene med noe informasjon. En del steder ble valgrådets presentasjon av lister og kandidater sendt ut og trykket i menighetsblader. I tillegg fikk hver liste skrive en kort beskrivelse av listen som kom med på kirkevalget.no og i brosjyrer.

Det ble en del spørsmål og usikkerhet i prosessen om hva som var greit å gjøre av kommunikasjon og rolleforståelse for valgrådernes administrasjon.

Situasjonen ble opplevd som utfordrende for nominasjonskomiteen og Nominasjonskomiteens liste. Agder og Telemark bispedømme beskriver det slik i sin evaluering:

Kirkerådets linje med at nomineringsgrupper og nominasjonskomitéen skulle informere om sine kandidater og lister selv, skapte en del frustrasjon. Spesielt var dette vanskelig for nominasjonskomitéens liste som måtte starte helt fra «scratch» uten et styre eller en organisasjon i ryggen.

Det var også litt uklarerheter knyttet til hva som var nominasjonskomiteens informasjonsansvar og hva som var kandidatene på Nominasjonskomiteens liste sitt informasjonsansvar.

Det kom mange henvendelser om for lite informasjon om listene og kandidatene.

4.2 Forslagene i høringsnotatet

For å sikre at velgerne kan gjøre opplyste valg og en hensiktsmessig valggjennomføring bør det gjøres en ny vurdering av spilleregler og ansvar for informasjon om lister og kandidater.

I sin evaluering av kirkevalget i 2019 trekker KIFO fram «opplyst forståelse» som et viktig kriterium for å vurdere demokrati.

For å avgjøre om kirkevalget er et demokratisk valg på linje med politiske valg må vi se nærmere på tilgang på informasjon om kirkevalget og kunnskapsnivået blant de som stemte og de som ikke gjorde det. En forutsetning for et demokratisk valg er at de som skal stemme er tilstrekkelig informert rundt valget generelt og om alternativene de kan velge mellom. Informasjon og kunnskap er en forutsetning for å kunne treffe gjennomtenkte valg. For at kirkemedlemmer skal ha en forutsetning for å stemme ved kirkevalget krever det altså kunnskap om dette, altså *opplyst forståelse* (...) (Rafoss, Agedal, Larsen og Rønningen (2020), *Et demokrati i endring - En analyse av kirkevalget 2019*, KIFO Rapport 2020: 2, side 73).

Manglende informasjon om kandidatene er en viktig grunn til at personer ikke stemmer ved kirkevalget, og andelen som svarer dette er økende. I 2009 svarte 45 prosent at dette var en grunn til å ikke stemme mens i 2019 var det 63 prosent som svarte dette (Rafoss mfl. (2020) side 78). Selv om de som stemmer har mer informasjon enn de som ikke stemmer, peker KIFO på at det «(...) allikevel et relativt lavt kunnskapsnivå rundt kandidatene som kan ha konsekvenser for kirkedemokratiet. En forutsetning for demokrati er å ha like muligheter til å utforske alternativer. (...) Om det er for lite kunnskap om de ulike kandidatene og deres ståsted i viktige saker er ikke denne forutsetningen møtt (Rafoss mfl. (2020) side 74).»

En viktig måte å sikre at velgerne kan ta opplyste valg er å ha informasjon om lister og kandidater tilgjengelig i valglokalene og i tilknytning til der velgerne forhåndsstemmer på internett. Man kan ikke forvente at velgerne ved kirkevalg er opplyst på samme måte som velgerne ved for eksempel stortingsvalg. En grunn til dette er mindre mediaoppmerksomhet om kirkevalget og mindre kjennskap til de ulike grupperingene som stiller lister. Dette informasjonsbehovet tilsier at valgmyndighetene får et begrenset informasjonsansvar for å kunne gi noe informasjon om lister og kandidater til velgerne i valgsituasjonen, mens nomineringsgruppene (og Nominasjonskomiteens liste) ellers fortsatt har hovedansvaret for å informere velgerne om hva de står for. Hvis valgmyndighetene får et slikt ansvar, må det fastsettes i reglene hvordan man går frem for å få til dette på en balansert måte - og sikre valgmyndighetene tilstrekkelig mandat til å fastsette en felles presentasjon.

Det må være lett for en velger å gå inn på en nettside og skrive inn hvor man bor og finne ut hvem som stiller til valg hos deg, og få opplysninger om hva de ulike listene står for. Siden velgerne kan gi stemmetillegg til inntil tre kandidater vil det også være et element av personvalg på alle listene. For å sikre at velgerne er opplyste nok til å kunne ta dette valget bør de også ha noe informasjon om de enkelte kandidatene.

Det er viktige hensyn som står mot hverandre i dette spørsmålet, hensynet til nøytral valgtilrettelegging og listene sin rett til å ta ansvar for egen informasjon og hensynet til god og tilgjengelig informasjon til velgerne.

Det er tre aktuelle alternativer for hvordan man organiserer informasjon om lister og kandidater:

Alternativ 1: Samme ordning som i 2019, men med noen forbedringer. Listene har hovedansvaret, men valgrådet skal utarbeide en felles presentasjon som blir tilgjengelig digitalt og fysisk i valglokalene. Denne presentasjonen skal inneholde informasjon om listene og CV-opplysninger om kandidatene. Hver liste får anledning til å skrive en kort tekst om listen som blir brukt i presentasjonen.

Alternativ 2: Valgrådet utarbeider en presentasjon som inneholder informasjon om lister og kandidater. Hver liste får anledning til å skrive en kort tekst om listen som blir brukt i presentasjonen. Hver enkelt kandidat får mulighet til å skrive en kort tekst som svar på spørsmålet «Hva vil du jobbe for hvis du blir valgt?»

Alternativ 3: Alt ansvaret for å presentere lister og kandidater ligger hos listene. Listenes materiale kan legges i valglokalet, også hvis ikke alle listene som har levert materiale. Kirkevalget.no vil måtte ha lenke til listenes nettsider.

Uansett hvilket alternativ som velges her er det primært listene som har ansvar for valgkamp og kommunikasjon om hva de står for til velgerne. Valg av alternativ her påvirker altså ikke spørsmålet om listestøtte. Her handler det om å sikre velgerne et minimum av informasjon, særlig knyttet til selve valghandlingen.

Det må klargjøres at ansatte kan legge til rette for kommunikasjon fra listene, orientere om at listene finnes, lage plattformer for informasjon (arrangere debatter, innhente uttalelser fra de ulike listene osv.).

Hvis det blir en modell uten Nominasjonskomiteens liste er det argumenter for at alternativ 1 er det enkleste og beste alternativet. Det vil sikre at samlet informasjon om listene er tilgjengelig for velgerne. Samtidig vil det ikke gi informasjon som gir grunnlag for å vurdere hvem man vil gi personstemmer, ut over CV-opplysninger. Det kan tilsi at alternativ 2 bør velges også ved en modell uten Nominasjonskomiteens liste.

Hvis det blir en valgordning med Nominasjonskomiteens liste, bør alternativ 2 velges. Det gir velgere som ønsker å stemme på Nominasjonskomiteens liste informasjon som gjør at de kan velge mellom kandidatene på listen.

For å kunne sikre at alle velgere har tilgang til informasjon om lister og kandidater anbefales ikke alternativ 3.

4.3 Høringsinstansenes synspunkter

Tabell 3. Kommunikasjon om lister og kandidater. Hvilket alternativ ønsker du/dere? Andel per kategori. Prosent.

	Alternativ 1: Valgrådet utarbeider presentasjon med info om listene og CV- opplysninger om kandidatene	Alternativ 2: Valgrådet utarbeider presentasjon med info om listene og kort tekst fra hver kandidat	Alternativ 3: Alt ansvaret for å presentere lister og kandidater ligger hos listene.	Vet ikke / ingen mening	Sum
Menighetsråd	21 %	61 %	1 %	17 %	100 %
Fellesråd	24 %	64 %	2 %	10 %	100 %
Bispedømmeråd	45 %	55 %	0 %	0 %	100 %
Privatperson	4 %	65 %	4 %	26 %	100 %
Annet	23 %	54 %	15 %	8 %	100 %
Totalt	21 %	61 %	2 %	15 %	100 %

Noen høringsinstanser har generelle kommentarer til kommunikasjon om lister og kandidater. For eksempel skriver *Steinkjer kirkelige fellesråd* og *Egge menighetsråd*:

Det er viktig at det kommer fram informasjon om kirkevalget og kandidatene, slik at medlemmene får tatt informerte stemmegiving. Det må legges stor vekt på å få ut informasjon.

Flere av høringsinstansene som går inn for alternativ 1 legger vekt på at det er vanskelig å lage felles presentasjoner, men at noe felles informasjon likevel er nødvendig. For eksempel skriver *Møre bispedømmeråd*:

Erfaringen fra valget i 2019 var at det var veldig vanskelig for de ulike kandidatene å presentere eget kandidatur innenfor en gitt og begrenset ramme. Det var i tillegg vanskelig å få en listepresentasjon innenfor en gitt ramme fra de to selvstendige listene. Det er fristende å anbefale alternativ 3, men for å sikre lik presentasjon, bør valgrådet ta ansvar for å presentere listen og gi CV-opplysninger om de ulike kandidatene

Andre er opptatt av at det er viktig å peke på at listene har hovedansvaret. Et eksempel på dette er svaret fra *Oslo bispedømmeråd*:

Oslo bispedømmeråd anbefaler alternativ en. Det bør slås fast at det er listene selv som har hovedansvaret, samtidig som kirkeorganisasjonen tar på seg en rolle i arbeidet for å opplyse medlemmene om valget og de ulike alternativene.

(...)

Dette er et spørsmål hvor det er argumenter som taler for de ulike alternativene Kirkerådet har listet opp. Kommunikasjon om de ulike listenes kandidater og program bør i all hovedsak være listenes ansvar. Samtidig er det utfordrende for grupperingene som stiller til valg å nå alle de stemmeberettigede medlemmene i kirken. Det taler for at kirkeorganisasjonen også bør ha et vesentlig ansvar for å få informert medlemmene om kirkevalget og hva de ulike listene står for. Bispedømmerådets medlemmer har fått mange tilbakemeldinger om at informasjonen til kirkemedlemmene om listene og de ulike kandidatene var mangelfull. Ikke alle medlemmer har tilgang til internett og det må vurderes hvordan alle medlemmene skal informeres godt nok til å kunne ta et opplyst valg.

Et flertall av høringsinstansene støtter alternativ 2. Mange av disse argumenterer med velgerens behov for informasjon om den enkelte kandidat og *Agder og Telemark bispedømmeråd* skriver:

Alternativ 2 ivaretar velgernes behov for å få vite noe om kandidatenes ståsted i det kirkepolitiske landskapet. Bispedømmekontorene kunne ved valget i 2019 kun presentere leksikalske opplysninger om kandidatene (CV), uten at kandidatens meninger kom frem. Dersom velgere skulle få vite mer om kandidatenes ståsted, måtte vedkommende søke seg/klikke seg videre til de ulike listenes egenpresentasjoner.

I samme presentasjon for hver av de ulike listene bør det linkes til listenes respektive nettsted, slik at velgerne enkelt kan finne den informasjonen de ønsker om de ulike listene.

Når det gjelder spørsmålet til kandidatene støtter vi et likelydende spørsmål til alle kandidater i bispedømmets presentasjon. Velgerne vil gis et grunnlag for å foreta seg et valg.

I de tilfeller hvor nominasjonskomiteens liste stiller valg, vil denne måten å rigge kommunikasjonen av valget på – gi alle mulighet til å vise seg frem for velgerne.

Forslaget sikrer likebehandling av listene – og kandidatene.

Noen høringsinstanser peker på at valget av kommunikasjons-alternativ henger sammen med valg av modell. *Nidaros bispedømmeråd* skriver:

Nidaros bispedømmeråd anser at det er noe vanskelig å definere hvilket av alternativene som egner seg best, ettersom det er avhengig av hva slags grunnleggende modell for listevalg som blir valgt. Bispedømmerådet ønsker dessuten i utgangspunktet at også en modell med kun en (nominasjonskomiteens) liste blir utredet og i så fall fremstår alternativ 2, der valgrådet står ansvarlig for administrering av presentasjonen, som mest hensiktsmessig. Bispedømmerådet synes imidlertid det må bli opp til hvert enkelt valgråd å finne form og fokus for disse presentasjonene, og mener i alle

fall ikke at formuleringer som «Hva vil du jobbe for hvis du blir valgt?» (slik høringsnotatet formulerer det) skal regelfestes.

Flere høringsinstanser peker på at det er viktig at det er informasjon tilgjengelig i valglokalene. *Vestvågøy kirkelige fellesråd* skriver:

Det må være lik informasjon om alle lister og personer på listene i alle valgrom og kirker. Alternativet er å ikke ha informasjon der, slik som ved politiske valg. Det er egentlig ikke et alternativ. Listene til bispedømmeråd er ukjente for veldig mange, og det må gis en mulighet til å sette seg inn i det også på valgdagen. Da bør valgrådet ha ansvar for informasjon, alternativ 2. (...)

Flere peker på at informasjon om kandidatene er viktig, også på lister fra nomineringsgrupper. *Mo menighetsråd*, Mo i Rana, skriver:

Vi ønsker som tidligere angitt en nominasjonskomite som lager liste, men vil uansett foretrekke alternativ 2 her. Selv de som er med i en nominasjonsgruppe må antas å kunne ha forskjellige synspunkt og engasjement i mange saker, og velgerne må kunne velge kandidater ut fra det de tillegger vekt hos kandidatene (= gi personstemmer eller velge liste).

Flere høringsinstanser peker på at alle lister må likebehandles. *Flekkefjord kirkelige fellesråd* skriver: «Dersom det er flere lister, er alternativ 2 det beste for å sikre likebehandling. Det vil også være det klart beste for å få relevant informasjon fram til velgerne.»

Borg bispedømmeråd peker på et annet anliggende:

Det må gjøres tydelig i reglene at det er ønskelig at ansatte legger til rette for en saklig og opplyst debatt om de ulike listenes/kandidaters synspunkter, orientere om at listene finnes, tilrettelegge plattformer for kommunikasjon og sørge for opplæring/kompetanse i kommunikasjon generelt.

En høringsinstans pekte også på at det var språklige feil i utformingen av alternativene, og at det var vanskelig å få tak på hva som var forskjellen på alternativ 1 og alternativ 2.

4.4 Kirkerådets vurderinger

Utgangspunktet for Kirkerådets anbefaling om noe informasjon om den enkelte kandidat og dens standpunkt var velgerens informasjonsbehov. Dette har fått støtte i høringen og opprettholdes derfor som forslag.

Alternativene i høringsnotatet var ikke presist nok formulert. Hovedskillet mellom alternativ 1 og alternativ 2 var om det skulle være med noe informasjon om den enkelte kandidat (for eksempel hva vedkommende vil jobbe for) ut over ren CV-informasjon. Det kom ikke godt nok fram. Det er likevel mange høringsinstanser som

har uttalt seg om dette spørsmålet, og et flertall av dem peker på at det trengs noe informasjon om kandidatene.

God informasjon om valg og kandidater til et valg er avgjørende for å sikre valgdeltakelse. At tilstrekkelig informasjon er lett tilgjengelig, både digitalt og i stemmelokaler er med på å bygge omdømme og legitimitet.

Både i forbindelse med kirkevalget i 2015 og i 2019 viste det seg utfordrende å kommunisere godt om kandidatene. Asymmetrien mellom listene, der noen er knyttet opp mot felles kirkepolitiske standpunkt, mens Nominasjonskomiteens liste består av kandidater uten felles standpunkt, gjorde det vanskelig å få til en jevnbyrdig informasjon. Dette ble særlig tydelig i 2019. Informasjonen om kandidatene var ujevn og ulik. CV-informasjon ble av mange oppfattet som for lite og for overfladisk. Det kom til dels massiv kritikk til Kirkerådet for manglende informasjon. For å sikre velgerne den informasjonen de trenger er det viktig med kandidatinfo også fra lister fra nomineringsgrupper.

Flere av høringsinstansene var opptatt av det konkrete innholdet i presentasjonen av enkeltkandidater. I forslaget fra Kirkerådet var det lagt opp til at alle kandidatene skulle svare på et åpent spørsmål om hva de ville jobbe med hvis de blir valgt. Noen høringsinstanser ønsker mer fleksibilitet her, og at hvilke spørsmål som stilles må være opp til valgrådene. Andre peker på at det må stilles flere spørsmål eller gjøres et intervju med kandidatene for å gi velgerne et godt grunnlag for å ta et informert valg.

Det er gode argumenter for å la dette være fleksibelt og opp til hvert enkelt valgråd, men samtidig er valg av spørsmål og innfallsvinkel her noe som påvirker hvilket inntrykk velgeren sitter igjen med. Det har også vært omdiskutert i flere omganger. Det vurderes derfor at det trengs klare kjøreregler så alle i god tid vet hva man har å forholde seg til. Hvis man skal få til god og samordnet kommunikasjon om kirkevalg må dette være klart fra starten av arbeidet.

Selv om spørsmålet om hvilke spørsmål som skal stilles og omfanget av disse er viktig og bør avklares nasjonalt er det vurdert at dette ikke er på et så overordnet nivå at det er nødvendig å avklare det på Kirkemøtet i 2021. Det er også behov for litt mer arbeid med innspillene som kom i høringsrunden på dette. Spørsmålet vil derfor bli tatt opp igjen i arbeidet med konkrete regelendringer.

Når det gjelder innspillet fra Borg bispedømmeråd om hvordan ansatte kan legge til rette for debatt og tilrettelegge plattformer er det også noe det vil arbeides videre med i de konkrete reglene som skal legges fram for Kirkemøtet i 2022.

Det vil jobbes videre med en plan for kommunikasjon om lister og kandidater som bygger på erfaringene fra sist. Det vil også arbeides med hvordan man kan få ut informasjon om lister og kandidater ved menighetsrådsvalg på en bedre måte.

5. Tid og sted for valg

5.1 Dagens ordning

Kirkeloven § 4 fastsatte at «[k]irkelige valg holdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre». I departementets forslag til ny trossamfunnslov i 2017 var det foreslått å videreføre dette. I behandlingen av høringen om lovforslaget uttalte Kirkemøtet 2018:

«I et trossamfunn med mer enn 3,7 millioner medlemmer, må valgene organiseres slik at flest mulig har en reell mulighet til å stemme ved kirkelige valg og slik delta i utøvelse av demokratiet. Derfor støtter Kirkemøtet forslaget om å videreføre bestemmelsen om at kirkelige valg holdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, offentlige valg, jf. lovutkastet § 11 annet ledd. Forslaget bidrar til å legge til rette for at det kirkelige demokratiet ivaretas i tråd med kirkeparagrafenes formålsbestemmelse. Bestemmelsen viderefører de ordninger som ble fastsatt i forbindelse med demokratireformen i Den norske kirke, som var en forutsetning for de senere endringer i forholdet mellom staten og Den norske kirke. Kirkemøtet understreker at dette er et forslag som medfører økonomiske konsekvenser, og forutsetter at staten viderefører et tilskudd til Den norske kirke for å kunne gjennomføre slike valg» (sak KM 10/18).

I lovproposisjonen fra Barne- og familiedepartementet om tros- og livssynssamfunn, uttalte departementet at det:

«imidlertid [mener] at prinsipielle grunner taler for at det bør være Den norske kirke selv som fastsetter at kirkevalg eventuelt skal holdes samtidig med og i nærheten av offentlige valg. Denne føringen bør ikke komme fra staten. Likevel bør loven klart angi at kirkelige valg kan holdes samtidig med offentlige valg og i umiddelbar nærhet av lokalene der det offentlige valget gjennomføres, i samsvar med gjeldende rett» (Prop. 130 L (2018–2019) side 229).

I Stortingets behandling av lovforslaget, ga flertallet i familie- og kulturkomiteen uttrykk for at det mente:

«at kirkevalgene er viktige for et kirkelig demokrati og har vært et premiss i arbeidet med selvstendigjøring av kirken, og ønsker at Den norske kirke skal stå fritt til å arrangere kirkevalg slik de selv mener er best. Som en konsekvens av skillet mellom stat og kirke mener dette flertallet at valgordningen prinsipielt er et forhold kirken selv må regulere, ikke Stortinget i lov. Dette flertallet presiserer at dersom Kirkemøtet fastsetter en valgordning som innebærer samtidighet og samlokalisering, åpner loven for at kirkelige valg kan gjennomføres i tilknytning til offentlige valg» (Innst. 208 L (2019–2020) side 33).

Stortinget vedtok etter dette at «[k]irkelige valg kan holdes samtidig med offentlige valg og i umiddelbar nærhet av lokalene der det offentlige valget gjennomføres. Kirkemøtet avgjør dette», jf. trossamfunnsloven § 13 første ledd.

KIFO-rapporten som evaluerte kirkevalget i 2019 finner at et gjennomsnittlig sokn hadde 89,7 prosent av sine valglokaler i samme bygning som kommunevalget (Rafoss mfl. (2020) side 51). De finner en substansiell forskjell på oppslutning om valgene, avhengig av om soknene hadde alle valglokalene i samme bygning som kommunevalget eller ikke. «Særlig er forskjellen stor ved menighetsrådsvalget: I de soknene hvor alle valglokalene var plassert i enten samme bygning eller samme rom som de politiske valgene, er valgoppslutningen nesten 5 prosentpoeng høyere i gjennomsnitt» (Rafoss mfl. (2020) side 52).

KIFO finner «en positiv sammenheng mellom det totale antallet valglokaler, kontrollert for soknestørrelse, og oppslutning til begge valg (Rafoss mfl. (2020) side 52).»

Basert på tallene fra kirkevalget i 2019, kunne vi forventet en økning i deltakelse på mellom 2,5 og 5 prosentpoeng, dersom valget i alle sokn ble avholdt i samme bygning som kommunevalget. I KIFOs Velgerundersøkelse spurte vi ikke direkte om viktigheten av valglokalenes plassering, men 81 prosent av de som stemte ved kirkevalget anså det som «viktig» eller «svært viktig» at kirkevalget foregikk samtidig som kommunevalget (Rafoss mfl. (2020) side 53).

Da Kirkemøtet behandlet kirkeordningen, valgte Kirkemøtet i noen tilfeller av pedagogiske grunner «å gjenta i forslaget til kirkeordning enkelte bestemmelser som ventes tatt inn i ny trossamfunnslov» (saksorienteringen i sak KM 06/19 side 16). I hovedsak ble imidlertid bestemmelser som var ventet å bli tatt inn i trossamfunnsloven ikke gjentatt i kirkeordningen, da norsk lovgivningsteknikk som hovedregel fraråder slik «dublering» av regler. Det er noe av bakgrunnen for at bestemmelsen om at kirkelige valg holdes samtidig med, og i umiddelbar nærhet til, offentlige valg ikke er inntatt i kirkeordningen. Som følge av at Kirkemøtet tidligere har gått inn for at kirkevalg skal holdes samtidig med og i umiddelbar nærhet til offentlig valg bør lovfestes, kan det tilsi at en slik bestemmelse bør fastsettes i kirkeordningen, siden det er det øverste kirkelige regelverket hvor overordnede bestemmelser om valg til kirkelige organer er nedfelt.

En bestemmelse om valgavvikling parallelt med alminnelige valg trenger ikke være fastsatt i kirkeordningen. Kirkevalgreglene § 10-1 fastsetter allerede at «valg av medlemmer til menighetsråd og bispedømmeråd og Kirkemøtet skal holdes i alle menigheter samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet til, valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre». Inntil denne bestemmelsen blir endret, vil dette uansett være gjeldende rett, men nå hjemlet i trossamfunnsloven § 13 første ledd. Spørsmålet om det bør fastsettes i kirkeordningen eller bare i kirkevalgreglene er et hensiktsmessighetsspørsmål som ikke vil innebære noen rettslige forskjeller, da en slik bestemmelse i begge regelverkene vil kunne endres av Kirkemøtet ved alminnelig flertall.

For å kunne legge til rette for planlegging for gjennomføringen av valget i 2023, er det nødvendig å avklare dette spørsmålet i 2021.

I tråd med Kirkemøtets tidligere føringer, foreslås det å treffe et prinsippvedtak om at kirkelige valg skal holdes samtidig med offentlige valg og i umiddelbar nærhet av

lokalene der det offentlige valget gjennomføres. Det anses ikke som nødvendig å ta dette inn i kirkeordningen, da det vil være tilstrekkelig at dette videreføres i kirkevalgreglene. Det vil da ikke være nødvendig å foreta noen endringer i kirkevalgreglene på dette punkt.

5.2 Høringsinstansenes syn

Tabell 4. Kirkeloven § 4 fastsatte at «[k]irkelige valg holdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre». Bør denne bestemmelsen videreføres? Andel per kategori. Prosent.

	Ja, dette bør fastsettes i kirkeordningen.	Ja, dette bør fastsettes i kirkevalgreglene.	Nei	Vet ikke / ingen mening	Sum
Menighetsråd	18 %	53 %	18 %	10 %	100 %
Fellesråd	14 %	63 %	15 %	8 %	100 %
Bispedømmeråd	27 %	55 %	18 %	0 %	100 %
Privatperson	4 %	13 %	57 %	26 %	100 %
Annet	15 %	38 %	46 %	0 %	100 %
Totalt	16 %	51 %	22 %	10 %	

Kirkeloven § 4 fastsatte at «[k]irkelige valg holdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre». Av høringsinstansene er det 67 prosent som ønsker at denne bestemmelsen videreføres, enten i kirkeordningen eller i kirkevalgreglene.

Av høringsinstansene som ønsker å videreføre regler om tid og sted er det flere som peker på at det er viktig for valgdeltakelsen. *Elverum kirkelige fellesråd* skriver:

Det er helt avgjørende at denne bestemmelsen videreføres med tanke på tilrettelegging og tilgjengelighet for alle kirkens medlemmer til å kunne avgi stemme. Vi ser en klar sammenheng mellom tid og sted for valget, og høy valgdeltakelse i kirkevalget. (Vi har 20% i det største soknet med over 10 000 medlemmer, opp mot 40% i mindre sokn.)

Østre Gausdal menighetsråd skriver:

Menighetsrådet i Østre Gausdal mener kirkevalget bør avholdes samtidig med ordinære valg i lokaler som er i umiddelbar nærhet til hverandre. (...) Begrunnelsen er økt valgdeltakelse som vi mener er viktig for å opprettholde ei folkekirke som favner vidt.

Fjaler sokneråd skriver:

Nærleik til kommune- og fylkestingsval har fungert bra, ført til auka valoppslutning, og meir merksemd rund kyrkjevalet. Det er blitt ei etablert ordning, og det vil vere uheldig å endre det no.

Agder og Telemark bispedømmeråd skriver:

Siden den fremtidige kirkelige organiseringen trolig ikke vil være på plass til kirkevalget i 2023, vil det ikke være klokt å ta dette inn i kirkeordningen som skal erstatte dagens kirkelov. Dersom det i fremtiden vil bli hel-digitale valg, kan samlokalisering og samtidighet mellom kirkevalg og politiske bli mindre aktuelt. En slik bestemmelse bør derfor kun skrives inn i kirkevalgreglene. Dermed er det mulig å endre bestemmelsen på en enklere måte i forhold til ny kirkelig organisering og eventuell innføring av digitale valg. En eventuell endring av tidspunkt for kirkevalg bør uansett vente til ny kirkelig organisering er landet, og eventuelt nye valgregler skal innføres i forbindelse med denne.

Oslo bispedømmeråd skriver:

Oslo bispedømmeråd støtter at bestemmelsen om at kirkelige valg holdes samtidig med og i lokaler i umiddelbar nærhet av valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre. Det anses tilstrekkelig at dette fastsettes i kirkevalgreglene. Samtidig er det ikke hensiktsmessig at Kirkemøtet til stadighet må ta stilling til dette spørsmålet, noe som kan tyde på at prinsippet slås fast et annet sted enn i valgordningen som sannsynligvis vil revideres hvert fjerde år.

MF vitenskapelig høyskole skiller på prinsipielle og pragmatiske argumenter. Flere høringsinstanser er inne på det samme. De skriver:

Det kan anføres prinsipielle argumenter mot en ordning der kirkevalg avvikles på samme tid og sted som offentlige valg. En slik ordning kan gi et feilaktig inntrykk av at statsborgerskap og kirkemedlemskap er ett og det samme. Ordningen kan også være problematisk ut fra et likebehandlingsperspektiv. I en situasjon der det kirkelige demokrati er under utvikling og enda ikke helt har funnet sin form, er det likevel sterke pragmatiske grunner som taler for at ordningen videreføres. Når de kirkelige valgene i enda større grad har befestet sin posisjon i medlemmenes bevissthet, vil det på et senere tidspunkt være enklere å gjennomføre dem på et annet tidspunkt og/eller lokalisering, dersom dette skulle være formålstjenlig. Fordi dette er et spørsmål der forutsetningene etter hvert kan bli endret, er dette noe som bør regelfestes i kirkevalgreglene og ikke i kirkeordningen.

Flere høringsinstanser peker på at det ikke er så viktig hvor regler for tid og sted blir fastsatt, så lenge det blir fastsatt. *Åpen folkekirke* skriver:

Det er et grunnprinsipp for Åpen folkekirke at kirkelige valg skal holdes samtidig med og i umiddelbar nærhet av lokalene der det offentlige valget gjennomføres. Siden tidspunktet for kirkevalget i fram til nå har vært fastsatt i

Kirkeloven, vil det naturlige være å nedfelle dette i kirkeordningen. Samtidig ser Åpen folkekirke at det vil være like juridisk holdbart om bestemmelsen videreføres i kirkevalgreglene. Det vil uansett være en styrke om Kirkemøtet gjør et prinsippvedtak om dette, slik at det ikke er et spørsmål Kirkemøtet til stadighet må ta stilling til.

Noen av høringsinstansene er opptatt av valg også i forbindelse med gudstjenester.

Flere høringsinstanser argumenterer for at kirkevalget bør flyttes til det året det er stortingsvalg, heller enn å være samtidig med valg til kommunestyre og fylkesting. For eksempel skriver *Bore kyrkjelyd*, *Orrre sokn*, *Time sokneråd* og *Time kyrkjelege fellesråd*:

Vi ønsker at kirkevalget legges til år der det er stortingsvalg. Oppmerksomheten rundt kirkevalget har lett for å drukne i år med kommunevalg da lokalpolitiske saker får mye fokus i media. I tillegg ser vi utfordringer med å rekruttere kandidater i år med kommunevalg. Det er ofte samme personer som er partipolitiske aktive og kirkepolitisk aktive. Det vil kunne lette arbeidet med å skaffe kandidater dersom vi ikke har konkurranse med andre lokalvalg.

Andre høringsinstanser er opptatt av mulighet for digitale valg. *Kråkerøy menighetsråd* skriver at «[d]et er ønskelig at det arbeides for å utrede muligheten til digitale valg også på valgdagen.» *Øygarden kyrkjelege fellesråd* skriv:

Ressursbruk ved gjennomføring av val må vurderast i forhold til nytte (antal stemmar)Vi ønskjer at kyrkja arbeider mot digitale løysingar for å gjennomføre val.

En del høringsinstanser ønsker ikke at kirkevalg skal skje i nærheten av offentlige valg. Mange argumenterer med prinsippet om likebehandling. For eksempel skriver *Bjergvin bispedømeråd*:

Ut frå prinsippet om lik handsaming av ulike trus- og livssynssamfunn, og med eit ønskje om å skilje tydeleg mellom kyrkjelege og statlege/kommunale organ, meiner Bjergvin bispedømeråd at kyrkja sine val ikkje bør skje på same tid og i eit nærliggande lokale til dei offentlege vala.

Bønnelista skriver:

Kirkevalget bør holdes etter to gudstjenesten to søndager i september med evt en kirkevalguke der det legges til rette for valg i forbindelse med menighetens øvrige aktiviteter.

5.3 Kirkerådets vurderinger

67 prosent av høringsinstansene ønsker at reglene om tid og sted for valg skal videreføres, enten i kirkeordningen eller i kirkevalgreglene. Mange høringsinstanser

peker på at dette er avgjørende for å gi alle velgere muligheten til å stemme. Kirkerådet holder derfor på anbefalingen om å opprettholde disse reglene.

Noen høringsinstanser er opptatt av det er arbeidskrevende å gjennomføre valget på samme tid og sted som kommune- og fylkestingsvalget. Kirkerådet har forståelse for at dette krever mye mange steder. Det vurderes likevel at hensynet til velgeren må veie tyngst her.

Etter dagens kirkevalgeregler er det mulig å søke dispensasjon fra reglene om tid og sted på valgdagen. Kirkevalgreglene § 10-2 tredje ledd sier «Dersom valggjennomføringen i et sokn ikke uten uforholdsmessige vanskeligheter kan oppfylle kravene til tid og sted for stemmegivningen, kan bispedømmerådet innvilge dispensasjon fra kravene. Frist for å søke om dispensasjon er 15. mai i valgåret.» Denne dispensasjons-bestemmelsen foreslås videreført.

6. Personvalgeregler

6.1 Dagens ordning

Valgordninger med flertallsvalg (med en liste) bygger på personvalg. Valgordninger med listevalg med flere lister kan enten ha et svakt eller et sterkt innslag av personvalg avhengig av hvor stor innflytelse velgerne har over kandidatvalget. I kirkevalget er det personvalg internt på de ulike listene når det er flere lister, hvor de som fikk flest personstemmer internt på listen får listenes mandater.

Ved kirkevalget i 2019 kunne alle velgerne gi inntil tre tilleggsstemmer ved å sette kryss ved de kandidatene de ønsket skulle få en ekstra stemme. Der det var flere lister kunne velgerne skrive opp en kandidat fra en annen liste for å gi dem én personstemme. Der det var én liste kunne velgerne skrive på inntil tre valgbare personer. Det som var nytt ved valget i 2019 var en ordning for personstemmer for lister fra nomineringsgrupper (stemmetillegg) og en annen for Nominasjonskomiteens liste (sperregrense på personlig stemmetall). Disse reglene gjaldt både for valg av menighetsråd og valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet, men ordningen med stemmetillegg var bare aktuell ved menighetsrådvalget i de to soknene som hadde mer enn en liste.

Nominasjonskomiteens liste hadde en sperregrense på fem prosent av personlig stemmetall. Det betyr at hvis 100 personer stemte på en liste måtte minst fem sette kryss ved personen for at disse personstemmene skulle telle. Kandidater som ikke fikk fem prosent personstemmer ble kåret etter rekkefølgen de hadde på listen.

Sperregrensen ble innført for å sikre at svært få velgere ikke kunne overstyre det store flertallet. Dersom alle bortsett fra én leverer urettede stemmesedler, vil i teorien den ene som leverer rettet stemmeseddel kunne bestemme rangeringen av de tre øverste kandidatene på listen som blir valgt.

Ved menighetsrådvalget skapte sperregrensen mye forvirring. Dette var en ny ordning som var ukjent for mange, og svært mange sokn tok kontakt med

Kirkerådets valgsekretariat med spørsmål om valgoppgjøret. Noen steder ble feil valgresultat publisert, og dette måtte så korrigeres senere.

Sperregrensen ved valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet har slått ut veldig forskjellig i de ulike bispedømmene ved valget i 2019. 25 av de 29 som ble valgt til faste medlemmer fra Nominasjonskomiteens liste kom over sperregrensen. Hvor mange kandidater som kom over sperregrensen varierer fra sju i Oslo til en i Borg og Nidaros. I åtte bispedømmer er alle de som ble valgte til faste medlemmer over sperregrensen. I to bispedømmer (Borg og Nidaros) ville noen andre blitt valgt som fast medlem hvis det ikke var sperregrense. Når det gjelder varamedlemmer er det to bispedømmer der alle varamedlemmene var over sperregrensen (Oslo og Agder og Telemark), og i åtte av bispedømmene ville det blitt endring på hvem som ble valgt til vara hvis det ikke var en sperregrense.

Lister fra nomineringsgrupper (ved valget i 2019 var det Bønnelista og Åpen folkekirke ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet) hadde mulighet til å gi inntil to kandidater (de to første på lista) et stemmetillegg. Dette ga da et tillegg på personlig stemmetall på 25 prosent av antallet stemmesedler til listen. Det betyr at hvis 100 personer stemte på listen fikk kandidaten med stemmetillegg 25 ekstra personstemmer. Alle listene benyttet seg av muligheten til å gi stemmetillegg til to, bortsett fra Åpen folkekirke i Nidaros, som bare ga stemmetillegg til førstekandidaten.

Det er ingen tilfeller av at de som har fått stemmetillegg er blitt forbigått av andre uten stemmetillegg. Dette kan være et tegn på at stemmetillegget er et sterkt virkemiddel for å sikre å få inn toppkandidatene. Men når stemmetillegget tas bort er det likevel toppkandidaten som blir valgt først i de aller fleste tilfellene (17 av 20). Det er bare ett tilfelle av at førstekandidaten ikke ville blitt valgt hvis stemmetillegget ble tatt bort. Det er noen flere andre kandidater som rykker ned uten hjelp fra stemmetillegget (11 av 20). Dette ville ført til endring i hvem som ble valgt i fire tilfeller.

Det at sperregrensen påvirket valget i 2019 behøver ikke tas som et tegn på at ordningen ikke var fornuftig. Man kan argumentere for at den nettopp har virket etter hensikten. Når det er få personstemmer (som i Borg og Nidaros) kan man si at sperregrensen har ivaretatt den store majoriteten av velgere som ikke ga personstemmer. Kanskje var grunnen til at de ikke ga personstemmer at de var fornøyde med rekkefølgen som var satt opp av nominasjonskomiteen? Når utslagene blir så forskjellige i ulike bispedømmer kan det likevel være grunn til å gjøre en ny vurdering av ordningen.

KIFO-rapporten gjør en vurdering av sperregrensen, men konkluderer «Hvorvidt innføringen av sperregrensen har vært vellykket blir derfor et vanskelig spørsmål å svare på, og vurderingen vil sannsynligvis avhenge av hvordan man stiller seg til Nominasjonskomiteens listes funksjon i utgangspunktet (Rafoss mfl. (2020) side 64).»

KIFO skriver også:

Enkelte har også beskrevet sperregrensen som et forsøk på å «(...) flytte makten fra velgerne til noen få på innsiden av kirkeledelsen» (Juritzen 2019),

og at dette strider mot demokratiske prinsipper. Her bør det bemerkes at sperregrenser ved listevalg generelt er vanlig og begrunnet på samme måte som ved kirkevalget, hvor hensikten er å begrense små gruppers potensielle innflytelse. Ved fylkestingsvalg er for eksempel sperregrensen for personstemmer på 8 prosent (Valgloven, §11-10). Diskusjonen om hvorvidt listene ved Kirkevalget bør ha sperregrenser er derfor ikke nødvendigvis bare en diskusjon om Kirkevalget, men en mer prinsipiell valgteknisk debatt om hvorvidt sperregrenser ved listevalg er hensiktsmessige. Hvordan man stiller seg til dette spørsmålet, vil sannsynligvis også avhenge av hva slags demokratimodell legger til grunn når man vurderer Kirkevalget (Rafoss mfl. (2020) side 64).

KIFO peker til slutt i sin analyse på at det er forskjellige regler for ulike lister kan oppleves som kompliserende for velgerne.

Denne bekymringen har blitt reist i den offentlige debatten i etterkant av valget (Juritzen, 2019). I et valg som kan sies å være preget av en relativt stor gruppe velgere med relativt svakt engasjement og lav grad av kunnskap om valget, kan tiltak som reduserer kompleksiteten i valgordningen være velkomne (Rafoss mfl. (2020) side 64).

Ordningen med sperregrense viste seg å være komplisert ved menighetsrådsvalg, og valggjennomføringen ville blitt enklere uten en sperregrense. Den ivaretar likevel et viktig hensyn og er derfor foreslått videreført.

6.2 Forslag i høringsnotatet

Når det gjelder valg til bispedømmerråd og Kirkemøtet så vil spørsmålet om regler for personstemmer til en viss grad være avhengig av valg av modell for listevalg (se kapittel 2). Begge de foreslåtte modellene inneholder lister fra nomineringsgrupper og mulighet for liste fra nominasjonskomiteen, så det vil uansett være nødvendig med regler for personvalg som tar hensyn til dette.

For lister fra nomineringsgrupper ble det foreslått å videreføre dagens ordning med stemmetillegg til inntil to kandidater. Denne ordningen ser ut til å ha fungert etter hensikten, og det er derfor ikke noen grunn til å endre på den.

Når det gjelder eventuelle lister fra nominasjonskomiteer ble det foreslått å videreføre regelen om sperregrense for disse.

Det å ha ulike regler for personstemmer for ulike lister ble komplisert. Det ble likevel ikke foreslått å gi nominasjonskomiteen mulighet til stemmetillegg. Grunnen til dette er at Nominasjonskomiteens liste har en annen karakter enn lister fra nomineringsgrupper og at det ikke er naturlig at nominasjonskomiteen kan begrense velgerens valgfrihet ved å gi stemmetillegg (og dermed nærmest garantere at de første kandidatene på listen blir valgt).

6.3 Høringsinstansenes syn

Tabell 5. Jeg/vi ønsker fortsatt sperregrense og stemmetillegg ved valg av menighetsråd. Andel per kategori. Prosent.

	Enig	Uenig	Vet ikke / ingen mening	Sum
Menighetsråd	47 %	25 %	27 %	100 %
Fellesråd	51 %	34 %	15 %	100 %
Bispedømmeråd	82 %	18 %	0 %	100 %
Privatperson	26 %	26 %	48 %	100 %
Annet	62 %	23 %	15 %	100 %
Sum	48 %	27 %	25 %	

Tabell 6. Jeg/vi ønsker fortsatt sperregrense for Nominasjonskomiteens liste ved valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dette forslaget innebærer også å beholde dagens ordning med stemmetillegg på lister fra nomineringsgrupper. Andel per kategori. Prosent.

	Enig	Uenig	Vet ikke / Ingen mening	Sum
Menighetsråd	47 %	20 %	33 %	100 %
Fellesråd	51 %	27 %	22 %	100 %
Bispedømmeråd	64 %	27 %	9 %	100 %
Privatperson	22 %	17 %	61 %	100 %
Annet	62 %	15 %	23 %	100 %
Sum	47 %	21 %	31 %	

Flere høringsinstanser trekker fram hensynet til velgeren og til arbeidet nominasjonskomiteene har gjort for hvorfor man fortsatt ønsker sperregrense. *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* skriver:

Nominasjonskomiteer og nomineringsgrupper har en svært viktig funksjon med tanke på å få fram lister til kirkevalget. Det anses derfor som riktig at disse har større innflytelse enn en potensiell enkeltvelger som i teorien kan avgjøre hele valgresultatet. Å beholde dagens regler om sperregrense og stemmetillegg ivaretar både hensynet til velgernes innflytelse og nominasjonskomiteer og nomineringsgruppers funksjon.

Stavanger bispedømmeråd skriver:

Dagens ordning er etablert, og vi kjenner ikke til behov for å endre den. Tvert imot kan ordningen med sperregrense ved valg av menighetsråd gjøre det lettere for nominasjonskomiteen å peke på godt kvalifiserte kandidater som ellers, f.eks. ut fra kjennskap i menigheten, ellers ville ha hatt vanskelig for å bli valgt.

Av de som er mot sperregrensen er det flere som trekker frem forenkling. Blant annet skriver *Møre bispedømmeråd*:

Alle tiltak som forenkler stemmegivning og opptelling er gode tiltak. Ved å fjerne sperregrense og stemmetillegg, gir en større makt til velgeren og styrker demokratiet og velgerinnflytelsen.

Mange trekker fram at ordningen skal være mulig å forstå. Ti høringsinstanser, blant annet *Flekkefjord menighetsråd*, skriver:

Vi mener ordning med sperregrense er unødvendig og komplisert. Både velgere og tellekorps skal forstå modellen. Å fjerne sperregrensen vil sikre velgerne større grad av medbestemmelse

6.4 Kirkerådets vurderinger

Sperregrensen får støtte fra mange i høringen, både ved valg av menighetsråd og valg av leke til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Det har kommet noe kritikk av at spørsmålet om sperregrense var knyttet til spørsmålet om stemmetillegg i høringen. Siden spørsmålet om stemmetillegg i utgangspunktet ikke var et tema i høringen ble det lagt inn en presisering i spørsmålet at stemmetillegget fortsatt ville være der. Noen ønsket å kunne støtte enten stemmetillegg eller sperregrense, uten å måtte støtte begge deler. På tross av dette er det vurdert at svarene gir et noenlunde riktig bilde av hva høringsinstansene mener om sperregrensen. Kirkerådet opprettholder derfor anbefalingen om å videreføre sperregrensen både ved valg av menighetsråd og valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet.

En del høringsinstanser hadde meninger om stemmetillegg. Noen ønsket stemmetillegg for alle lister, andre ønsket ikke stemmetillegg i det hele tatt. Kirkerådet ser likevel ikke grunn til å endre på denne ordningen til valget i 2023. Den fungerte etter hensikten i 2019, og det er ønskelig å gjøre minst mulig endringer til neste valg.

7. Forhåndsstemming

7.1 Dagens ordning

Forhåndsstemmegivning kan foregå i tiden fra 10. august og frem til og med siste fredag før valgdagen. Dette er samme periode som forhåndsstemmingen ved kommune- og fylkestingsvalget. Etter dagens regler må forhåndsstemming i annet sokn enn der man har stemmerett gjøres før 1. september. Valgstyret (menighetsrådet) har ansvar for å fastsette når det skal være forhåndsstemming og kunngjør forhåndsstemmegivning med tid og sted.

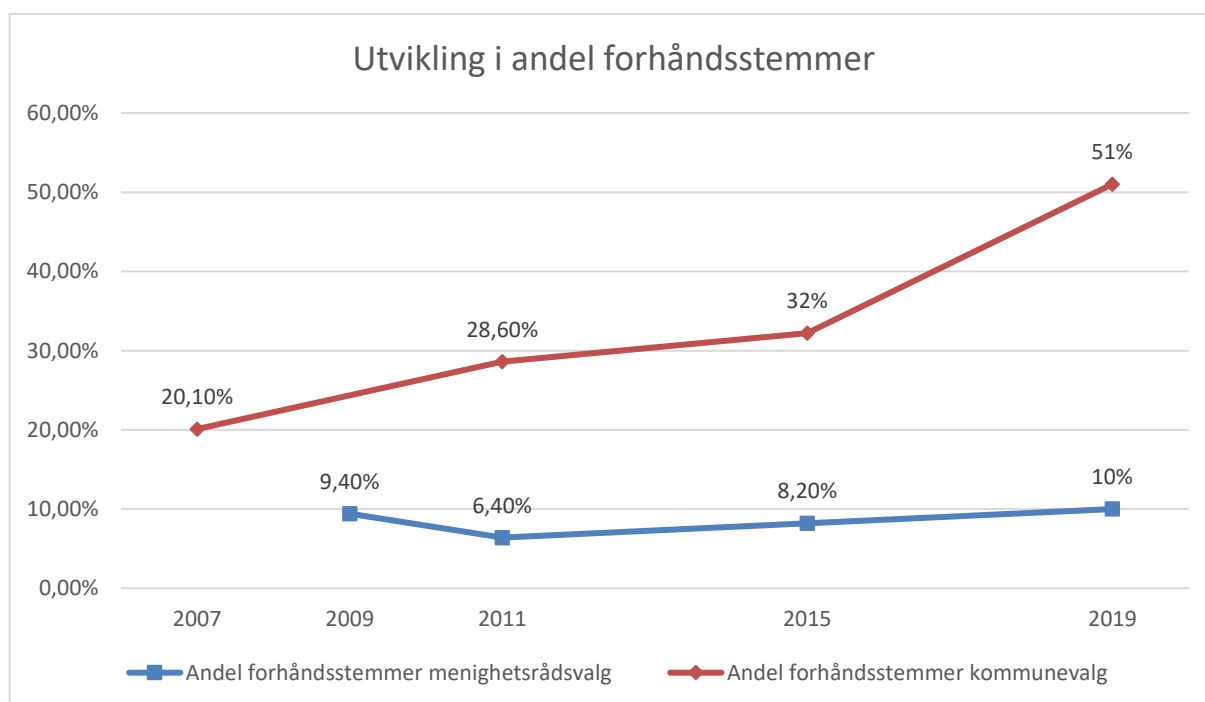
Minstekravet til tid og sted for forhåndsstemming etter dagens regler er minst ett kirkekontor i fellesrådsområdet i ordinær åpningstid. Informasjon om tid og sted for forhåndsstemming registreres i valgmodulen og blir tilgjengelig på kirkevalget.no. I 2019 varierte det fra sokn til sokn hva som ble lagt inn av informasjon og mange sokn hadde upresis informasjon. Noen la for eksempel bare inn teksten «På kirkekontoret» uten å si noe mer om tidspunkt eller hvor kirkekontoret er. Andre steder ble det gjort en stor jobb med forhåndsstemmingen og å få ut informasjon om

den. Den manglende informasjonen og varierende gjennomføringen av forhåndsstemming gjorde det vanskelig å kommunisere om forhåndsstemming nasjonalt.

Det ble ved valget i 2019 innført en ny regel om at det alltid skulle være to stemmemottakere til stede. Grunnen til dette var å sikre forsvarlig valggjennomføring. Det kom en del reaksjoner på denne regelen, og mange synes det var vanskelig å kunne planlegge å alltid ha to personer til stede i det tidsrommet det skulle være forhåndsstemming. Dette kan ha ført til mer begrensede muligheter for forhåndsstemming en del steder. Det å alltid være to stemmemottakere er likevel viktig for å sikre tillit til at valget blir gjennomført korrekt, og at velgerne får en god opplevelse i valglokalet.

KIFO fant at det har vært en økning i andel forhåndsstemmer både ved menighetsrådsvalget og valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet på henholdsvis 1,8 og 1,4 prosentpoeng (Rafoss mfl. (2020) side 57). Det var også en økning i andel som forhåndsstemte ved valget i 2015.

Ved kommunevalg blir stadig større andel av stemmene avgitt på forhånd, og i 2019 var det 51 prosent som stemte på forhånd (se figur under). Per 15.09.2021 ligger det an til en andel forhåndsstemmer på 58 prosent ved Stortingsvalget i 2021⁴. Kirkevalget har ikke samme kapasitet som kommunene til å gjennomføre forhåndvalg og kirkevalget har heller ikke forhåndsstemming samme sted som kommunen de fleste steder. Det betyr at de aller fleste av de som stemmer på forhånd ved kommunevalget ikke møter kirkevalget når de stemmer.

Kilde: KIFO (Rafoss mfl. (2020) Tabell 15) og SSB (<https://www.ssb.no/valg/faktaside>).

Kirkerådet fikk tilbakemelding fra velgere som forsøkte å forhåndsstemme, som var skuffet over at de ikke kunne stemme samtidig med kommunevalget. De hadde

⁴ <https://valgresultat.no/?type=st&year=2021>. Endelig telling ikke ferdigstilt.

forholdt seg til beskjeden om at kirkevalget er på samme tid og sted som kommunevalget. Når dette viste seg å ikke stemme ved forhåndsvalg, var iveren etter å delta i kirkevalget sterkt redusert.

Noen velgere har også reagert på at måten forhåndsstemningen ble gjennomført på kan føre til at noen får kjennskap til hva de har stemt. Ordningen med forhåndsstemming med stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt var vanlig også ved kommune- og stortingsvalg tidligere, men på grunn av nye tekniske muligheter er den blitt mindre vanlig. Prinsippet med to konvolutter skal likevel sikre hemmelig valg, og hvis en valgfunksjonær skulle få kjennskap til hva en velger har stemt har han eller hun taushetsplikt om dette.

Å sikre en bemanning til avvikling av forhåndsvalg på tilsvarende nivå som kommunevalgene vil være veldig ressurskrevende. Mange steder vil det heller ikke være fysisk mulig å ha kirkevalg i lokaler i umiddelbar nærhet til kommunens forhåndsvalglokaler. Bestemmelsen om at kirkelige valg skal holdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, offentlige valg gjelder for gjennomføringen av selve valget på valgtinget på valgdagen(e). I kirkelovens forarbeider er det understreket at bestemmelsen om tid- og sted for kirkevalget «ikke [er] til hinder for at det etableres ordninger for å avgi forhåndsstemme»,⁵ men dette er noe som kommer i tillegg til bestemmelsen om når og hvor kirkevalget skal gjennomføres. Videre slår Kommunal- og moderniseringsdepartementets valghåndbok fast at «Det er [...] viktig at stemmestyrer og andre valgfunksjonærer til kommunestyre- og fylkestingsvalget ikke samtidig har oppgaver ved kirkevalget.»⁶ Det er også prinsipielt problematisk å ha forhåndsstemningen sammen med den kommunale forhåndsstemningen, uten et tydelig skille på hva som er kommunevalg og hva som er kirkevalg. Kirkerådet vurderer det derfor ikke som mulig å innføre ordninger som tilsvarer forhåndsstemningen ved kommunevalgene.

Det som da gjenstår som muligheter er ulike regler for åpningstid for valglokalene ved forhåndsstemming og å legge opp til en ny måte å forhåndsstemme, på internett. Det vil her først gjøres rede for muligheter til stemmegiving på internett før det vurderes hvilke regler som skal gjelde for fysisk forhåndsstemming.

Digital forhåndsstemming

Kirkerådet har anskaffet et system for stemmegiving på internett i forhåndsstemmeperioden. Hvis det ikke skjer tekniske feil eller oppstår større problemer med dette systemet vil det gjennomføres forhåndsstemming på internett i perioden 10. august til onsdagen før valgdagen.

Det finnes allerede hjemmel for at Kirkerådet kan gi regler om forhåndsstemming på internett i kirkevalgreglene § 9-6 (2). Høsten 2020 ble det gjennomført en egen høring om dette og Kirkerådet vedtok i desember 2020 særskilte regler om digital forhåndsstemming, KR-sak 89/20

Digital forhåndsstemming vil måtte kreve pålogging med BankID. Det er mulig å få BankID fra du er 13 år, men i mange banker er det 15-årsgrense. Andelen som har

---

⁵ Prop. 78 L (2012–2013) side 7.

⁶ Valghåndbok, side 138.

BankID kan likevel være lavere blant de som er under 18 år, så det er naturlig å ta hensyn til dette i planlegging av forhåndsstemmingen.

7.2 Forslag i høringsnotatet

Selv om det legges opp til forhåndsstemming digitalt er det viktig å ha et tilbud om fysisk forhåndsstemming. Dette er særlig viktig for velgere som ikke er digitale og velgere som ikke har BankID, men også andre kan ønske å heller stemme på papir enn digitalt. Det må derfor være en mulighet for å forhåndsstemme på papir. I tillegg kan det skje at den digitale forhåndsstemmingen ikke virker som planlagt, og da er det viktig å ha mulighet til fysisk forhåndsstemming.

Hensynet til god tilgang til forhåndsstemming må veies opp mot ressursbruken lokalt. Det har vært krevende en del steder å få til forhåndsstemming i hele åpningstiden på kontoret når det skal være to valgfunksjonærer til stede. Selv om alle fellesråd får et tilskudd til valggjennomføringen lokalt, vil kapasiteten til gjennomføring av forhåndsstemming variere. Det vil derfor være naturlig å sikre at velgerne har mulighet til å forhåndsstemme gjennom en regelfestet minimumsløsning og at valgstyrene kan bestemme om de ønsker mer forhåndsstemming enn dette.

En mulighet er beholde dagens regel om forhåndsstemming på minst ett kirkekontor i fellesrådsområdet i ordinær åpningstid. Dette vil de fleste steder bety ganske mange timer i uken med mulighet for forhåndsstemming, men har vært vanskelig i praksis for mange kirkekontor. Det er sannsynligvis heller ikke forhåndsstemming på dagtid på et kirkekontor som er mest nyttig for de fleste velgerne. Det kan derfor være fornuftig å bruke ressursene på andre typer forhåndsstemming, på kveldstid, på institusjoner og på arrangementer i menigheten.

Det er krevende å sette en felles minimumsbestemmelse siden det er store variasjoner mellom fellesrådsområdene. Det vil likevel være enklest å kommunisere ut et enkelt minstekrav per sokn eller fellesrådsområde.

Det er mulig å se for seg ulike alternativer:

1. Beholde dagens regel om minst ett kirkekontor i fellesrådsområdet i ordinær åpningstid.
2. Fastsette et minstekrav til åpningstid per uke per sokn, for eksempel minst to timer forhåndsstemming per uke i forhåndsstemmeperioden i alle sokn.
3. Fastsette felles nasjonale tidspunkt for forhåndsstemming. Dette vil da være et minimumskrav, valgstyrene kan organisere mer forhåndsstemming enn dette.
4. Minimumskrav som er direkte rettet mot de gruppene som har minst mulighet til å stemme digitalt: det skal som et minimum gjennomføres forhåndsstemming på institusjoner som ligger i soknet og på minst ett arrangement rettet mot unge.

For alle alternativene foreslås det også at det som et minimum må være forhåndsstemmegivning etter gudstjenesten minst en søndag i forhåndsstemmeperioden.

Ved å fastsette et konkret tidspunkt der det skal være forhåndsstemming alle steder i landet (alternativ 3) gjør man det enkelt å kommunisere om forhåndsstemmingen nasjonalt, og lett for velgerne å forholde seg til. Men det vil være lite tilpasset lokale forhold og når det ellers skjer ting i menigheten. Kanskje er det en samling i kirken på tirsdagskveldene som gjør det mer naturlig å ha forhåndsstemmingen da? Det løser heller ikke problemet med manglene informasjon om hvor man kan forhåndsstemme. Samtidig vil dette være et minimumskrav og to timer åpningstid i uken bør ikke legge beslag på så mange resurser at det ikke blir mulig å ha forhåndsstemming på andre tidspunkt i tillegg.

Man kan også ha et minstekrav som er mer spisset mot de gruppene som har særlig behov for fysisk forhåndsstemming (alternativ 4), for å synliggjøre enda tydeligere at det er viktig å satse på disse. Men det vil også gi et mer komplisert minstekrav og gi mindre mulighet for lokale tilpassinger. Det vurderes at hensynet til de gruppene som har mest behov er ivaretatt i «bør»-formuleringen i kirkevalgreglene § 9-1 (1) tredje ledd.

Hvis det fastsettes regler som pålegger menighetsrådene å avvikle forhåndsstemmegivning på nærmere definerte tidspunkter, bør det også gis regler om at bispedømmerådet kan dispensere fra kravene.

I høringsnotatet anbefalte Kirkerådet alternativ 3, hovedsakelig fordi dette er en enkel regel som det er enkelt å kommunisere ut til velgerne.

7.3 Høringsinstansenes syn

Tabell 7. Alternativer forhåndsstemming. Andel per kategori. Prosent.

	Alt. 1: Beholde dagens regel om minst ett kirkekontor i fellesrådsområdet i ordinær åpningstid.	Alt. 2: Fastsette et minstekrav til åpningstid per uke per sokn.	Alt. 3: Fastsette felles nasjonale tidspunkt for forhåndsstemming.	Alt. 4: Minimumskrav som er direkte rettet mot de gruppene som har minst mulighet til å stemme digitalt.	Vet ikke / Ingen mening	Total
Menighetsråd	30 %	9 %	44 %	5 %	13 %	100 %
Fellesråd	37 %	14 %	41 %	2 %	7 %	100 %
Bispedømmeråd		9 %	73 %	9 %	9 %	100 %
Privatperson	35 %	13 %	30 %		22 %	100 %
Annet	38 %	15 %	46 %			100 %
Sum	31 %	11 %	43 %	4 %	11 %	100 %

Noen høringsinstanser peker på at det er hensiktsmessig å ha forhåndsstemmingen på et kirkekontor. *Sola kirkelige fellesråd* skriver:

Deler av forhåndsstemming vil skje i tidsrommet for fortsatt sommerorganisering. Vi mener det vil samsvare best med hva som er hensiktsmessig å fortsette med minst ett kirkekontor. Det er ikke utredet når det gjelder alternativ 3 hva slags arbeidsbelastning det vil påføre det enkelte sokn, samt i hvor stor grad det vil gå utover det løpende menighetsarbeidet. Med bakgrunn i den mangelfulle informasjonen, kan vi ikke støtte alternativet.

De peker også på at det anbefalte alternativet (alternativ 3) er mangelfullt utredet. Det samme gjør flere andre, blant annet *Hå kyrkjelege fellesråd* og *Karmøy kirkelig fellesråd* som har sendt inn samme tekst:

[Rådet] opplever at alternativ 3, som er anbefalt av Kirkerådet, gir mangelfull informasjon om hva slags arbeidsbelastning det vil påføre det enkelte sokn, samt i hvor stor grad det vil gå utover det løpende menighetsarbeidet. Med bakgrunn i den mangelfulle informasjonen, kan ikke [rådet] støtte alternativet. Dersom alternativ 3 blir vedtatt, er det viktig å foreta en nøye vurdering om hvilket omfang man kan legge seg på vedrørende de nasjonale tidspunktene. Dette er, som Kirkerådet selv skriver, «lite tilpasset lokale forhold og når det ellers skjer ting i menigheten».

Andre peker på at dagens ordning har fungert bra. *Falnes menighetsråd* skriver:

Falnes menighetsråd mener at det er viktig at det legges godt til rette for forhåndsstemming. Dagens ordning tillater at menighetene lokal avgjør hvordan dette konkret gjennomføres. Dette har fungert bra. Dersom dette skal endres ved at en setter nasjonale regler for når eller hvordan forhåndsvvalg skal gjennomføres bør det følge med ressurser som muliggjør praktisering av slike regler for alle sokn.

Det blir også vist til at nye nasjonale krav kan bli vanskelig. For eksempel skriver *Time kyrkjelege fellesråd* og *Solund sokneråd* at «[f]ørhåndsstemming må tilpassast lokale forhold, og felles nasjonale krav kan vere vanskeleg å gjennomføre for nokre.»

Det er flere høringsinstanser som støtter at det fastsettes en minimumstid per uke. Men flere uttrykker at to timer i uka er for lite.

Agder og Telemark bispedømmeråd skriver:

Vi støtter at det fastsettes en minimumstid per uke, men mener det er i minste laget med to timer i uka. Det bør i alle fall fastsettes en åpningstid to ganger i uka, slik at velgerne har et alternativ når den ene dagen ikke passer. Perioden for forhåndsstemming må være den samme for hele landet, men det blir for rigid å fastsette konkrete tidspunkt for hele landet slik alternativ 3 gjør. Til det er bemanningssituasjonen og kirkevirkeligheten for forskjellig i Norge. Videre bør det være åpning for at forhåndsstemming kan skje på et fellesrådskontor som er lett tilgjengelig for alle menighetene, f. eks. i noen av byene.

Bjerkreim sokneråd (ett-sokns-kommune) skriver:

Alternativ 2 under føresetnad av at tid og stad for førehandsstemminga, blir fastsett lokalt ut frå personal- og økonomiske ressursar. Bjerkreim sokneråd meiner at alternativ 3 som Kyrkjerådet tilrår, ikkje tek omsyn til små stabar og skildrar ikkje den ekstra arbeidsbelastninga sokna får. Alternativet er lite tilpassa lokale tilhøve. Fleire er ett-sokns-kommunar og mange har svært liten administrasjon. Dei kan ikkje makta same opningstider som store fellesrådsadministrasjonar. Statstilskotet til val dekkjer på langt nær utgiftene. Så må vi ikkje gløyma at det vanlege kyrkjelydsarbeid skal gå sin gang også i valtider. Det må vera opp til lokale råd og fastsetja opningstida for førehandsrøysting ut frå lokale tilhøve etter alternativ 2.

Av de som støtter alternativ 3 er det flere som peker på at dette er forutsigbart og enkelt å kommunisere. *Stavanger bispedømmeråd* skriver:

Høringsnotatet viser at selv om det er ønskelig, er det juridisk umulig å ha kirkelig forhåndsstemmegiving parallelt med forhåndsstemmegiving til offentlige valg. Derfor bør en se etter en ordning som er forutsigbar, lett forståelig for velgerne og gjennomførbar for menighetene. Kirkerådet anbefaler alternativ 3, som er lett å kommunisere og gir et tydelig minimumskrav, uten å stenge muligheten for å gjøre mer innsats der det er mulig og ønskelig.

Andre er opptatt av at det ikke blir for omfattende felles nasjonale tidspunkt. *KA* skriver:

KA støtter Kirkerådets vurdering om at man velger ut noen nasjonale tidspunkt for forhåndsstemming. Årsaken er mulighetene dette gir for å øke oppslutningen om kirkevalget. Forutsetningen for dette er at tidspunktene er kunngjort lenge nok i forveien til det enkelte kirkelige fellesråd, samt at det ikke er mer enn to timer i uka som er nasjonalt fastlagt. Utover dette vil det enkelte fellesråd kunne organisere forhåndsstemming i sitt område selv. Det at man dermed går bort fra regelen om forhåndsstemming på minst et kirkekontor i fellesrådsområdet i ordinær åpningstid vil frigjøre ressurser for de kirkelige fellesrådene.

Borg bispedømmeråd skriver:

Forhåndsstemming blir viktigere og viktigere for deltagelse i valg. Dnk bør legge til rette for proaktive lokale planer for forhåndsstemming også utover alternativ 3 ved hjelp av materiell, tips og veiledninger. Det å møte medlemmer utenfor kirkebygg er en viktig strategi i folkekirkens kommunikasjonsarbeid generelt. Bruke kirkelige arrangementer aktivt for å gjøre det mulig for medlemmer å forhåndsstemme.

Noen høringsinstanser ønsker at det skal være opp til de lokale valgstyrene hvor og hvor mye forhåndsstemming det legges opp til.

Flere høringsinstanser er opptatt av forhåndsstemming på gudstjenester. Blant annet skriver *Øygarden kyrkjelege fellesråd* at de ønsker «[f]ørehandsrøysting ved så mange gudstjenester som råd i perioden.»

Sandviken sokn skriver: «Det bør også åpnes for forhåndstemming i etterkant av de siste to gudstjenestene før valget i menighetene.»

Noen høringsinstanser ønsker mer fleksible regler, med mål heller enn krav.

Bekkefarene menighetsråd skriver:

- Ikke fornøyd med noen alternativ
- Vi ser at alternativ 3 er enklest å kommunisere ut fra nasjonalt nivå. Det ser nok veldig annerledes ut lokalt fra. Vi reagerer på at det som vurderes enklest på nasjonalt nivå skal være avgjørende for hvordan vi som gjør jobben lokalt skal gjøre det. Tenk om det i en kirke var stor aktivitet hver torsdag, med mange folk innom i et småbysentrum, som hadde langdag på torsdag. Tenk om de ikke kunne ha åpent da, fordi ressursene ble brukt til å ha åpent onsdagen som var bestemt nasjonalt. (...)
- Vi tror at en best kan gjøre vurderingene for hvordan en kan nå velgerne lokalt lokalt.
- Et minimumskrav vil påvirke oppfatningen av hva som er tilstrekkelig, det påvirker en standard selv om det er et minimumskrav. Større fellesråd og sokn som bør ha kapasitet til mye videre åpningstider for forhåndsvalg, enn de aller minste, som reglene må ta hensyn til. I større sokn med mye ressurser, der det nesten ikke kreves ekstra innsats for å holde valglokalene åpne i hele kontortiden, fordi det normalt er nok folk på jobb, kan likevel bli fristet av bekvemmelighetshensyn å redusere åpningstiden fordi minimums kravet er bare to timer. Da er det sikkert tilstrekkelig om de som erkjenner at de er store, har åpent i 6 timer i uken. Det er tre ganger så mye og må vel være tilstrekkelig. På den måten kan et faktisk minimumskrav virke mot sin hensikt å skape mindre tilgjengelighet i stedet for mer.
- Vi tror det er mer motiverende å høre målsettinger enn minimumskrav. Dersom alle som ønsker å avgi forhåndsstemme har fått en kvalifisert mulighet til det, er målet nådd, uten minimumskrav. Minimumskravene vil fort styre lokal ressursbruk mot minimumskravet, selv om andre måter å gjøre det ting på kan ha potensiale til å nå flere velgere. Med mer dynamiske regler kan en gjøre lokale vurderinger for hvordan en best når flest velgere.

7.4 Kirkerådets vurderinger

Det er 43% av høringsinstansene som støtter anbefalingen om felles nasjonale tidspunkt for forhåndsstemming. Mange argumenterer for at dette blir forenklet og lett å kommunisere til velgerne. Mange er også opptatt av at dagens ordning for forhåndsstemming er for omfattende. Det er likevel viktig å sikre god tilgang på

forhåndsstemming for velgerne. Kirkerådet holder derfor fast på anbefalingen om å vedta felles nasjonale tidspunkt for forhåndsstemming, samt forhåndsstemming etter minst en gudstjeneste. I tillegg foreslås det at hvert fellesråds-/prosti-område må fastsette et minimum antall timer forhåndsstemming og det anbefales at det gjennomføres forhåndsstemming på institusjoner som ligger i soknet og på minst ett arrangement rettet mot unge.

Flere høringsinstanser er opptatt av at omfanget av nasjonalt fastsatt forhåndsstemming er avgjørende for om man kan gå inn for alternativ 3 eller ikke. Flere peker også på at dette er mangelfullt utredet. Det var derfor foreslått å legge inn et time-tall på to timer per uke i vedtaket, så det ble klart hvilket omfang det er snakk om. I Kirkerådets behandling av saken var det ønske om mer omfattende forhåndsstemming for å sikre at velgerne får mulighet til å stemme. Det er ikke lagt inn et konkret forslag til antall timer i det oppdaterte forslaget. Det skal minst skje forhåndsstemming per fellesrådsområde. Der det er flere prosti i et fellesråd skal det minst skje forhåndsstemming i hvert prosti. Vedtak av konkrete tidspunkt vil komme i saken om endringer i reglene til Kirkemøtet i 2022.

Hvis det blir vedtatt en ordning med felles nasjonale tidspunkt for forhåndsstemming legges det opp til en adgang til å søke dispensasjon tilsvarende det som gjelder for valgdagen, jf. kirkevalgreglene § 10-2 tredje ledd. Det vil si at en kan søke bispedømmerådet om dispensasjon hvis et sokn «ikke uten uforholdsmessige vanskeligheter kan oppfylle kravene til tid og sted for stemmegivningen». Konkret forslag til paragraf som gir mulighet til dispensasjon vil komme i sak for endring av kirkevalgreglene som planlegges til Kirkemøtet i 2022.

8. Økonomiske og administrative konsekvenser

På mange av punktene er vurderingen at det ikke gjøres endringer i ordningene nå. På disse punktene vil det likevel kunne komme nye økonomiske og administrative konsekvenser. Når det gjelder modell for listevalg vil den justerte modellen, modell C, uten Nominasjonskomiteens liste, innebære en betydelig forenkling. Det vil bli mindre bruk for administrative ressurser til oppfølging av nominasjonskomiteene, særlig for bispedømmerådene. Hvis man derimot velger å beholde nominasjonskomiteene og Nominasjonskomiteens liste må det lages et godt administrativt opplegg rundt dette. Det vil kreve administrative ressurser både i Kirkerådet og bispedømmerådene.

Forslaget om å innføre supplerende nominasjon som fast ordning ved menighetsrådsvalg vil kreve noen ekstra ressurser i menighetene til kunngjøring og oppfølging av denne muligheten. Hvis dette ses i sammenheng med nye regler for forhåndsstemming og digital forhåndsstemming vil likevel den totale belastningen på soknene bli mindre.

Punktet om kommunikasjon om lister og kandidater skal klargjøre hvem som har hvilket ansvar. Klarhet i dette vil i seg selv forenkle en del prosesser og kan spare tid brukt på veiledning og avklaringer. Valgmodulen og kirkevalget.no vil måtte

programmeres ut fra det som vedtas her, men endringer i disse systemene er uansett planlagt, så dette spørsmålet vil sannsynligvis ikke utgjøre en stor tilleggsutgift her. Det er ikke lagt opp til at økonomisk støtte til de som stiller liste skal påvirkes av hvilket alternativ som velges.

Videreføring av regelen om at kirkelige valg skal holdes samtidig med offentlige valg og i umiddelbar nærhet av lokalene der det offentlige valget gjennomføres innebærer ingen nye økonomiske og administrative konsekvenser. Det å bemanne og utruste mange valglokaler har en kostnad for soknene. Kirkerådet gir tilskudd fra kirkevalgtildelingen til å dekke dette.

En ordning med digital forhåndsstemming vil ha en betydelig kostnad for utvikling og drift. Hvis mange velgere stemmer digitalt, vil det bli færre fysiske stemmesedler å telle opp. Dette vil innebære en besparelse for menighetene. Det foreslås å gå bort fra regelen om forhåndsstemming på et fellesrådskontor i ordinær åpningstid. Forslaget kan innebære færre timer forhåndsstemming totalt som minstekrav. Sokn kan da velge å holde seg på minimumsløsningen og spare ressurser.